

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1913. Första kammaren. Nr 27.

Tisdagen den 29 april.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.

Herr statsrådet *Schotte* avlämnade *dels* Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 279, angående anslag till inköp för postverkets räkning av en tomt i Linköping;

nr 290, angående understöd åt bergsprängarförmannen Karl August Lundgrens änka och minderåriga barn;

nr 291, angående disposition av vissa delar av förra militiebostället Rinkaby nr 17 och 22 i Kristianstads län;

nr 292, angående ändring av grunderna för pensionering av äldre barnmorskor;

nr 294, angående förslag till lag angående vård av enskildes skogar på Öland; samt

nr 296, angående användande av överskott i den s. k. djurgårdskassan till vissa reparationsarbeten vid Ulriksdals och Drottningholms slott;

dels ock Kungl. Maj:ts nådiga skrivelse nr 295, angående återkallande av propositionen nr 234, angående anordnande av utvidgad statskontroll å fartygs sjövärdighet m. m.

Anmälades och bordlades

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillstånd för staden Sala att försälja vissa s. k. tilldelningar och intagor;

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om hingstbesiktningstvång jämte en i ämnet väckt motion; samt

nr 109, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av tillfälle i vissa fall för Riksdagen

Första kammarens protokoll 1913. Nr 27.

att besluta, innan från kronans sida anställes talan om återvinning av fastighet; ävensom

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 18, i anledning av en av herr Nilson i Örebro m. fl. inom Andra kammaren väckt motion, nr 30, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upphörande av utspisningen av öl å flottans fartyg.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet den av herr *Ljunggren, August*, den 26 i denna månad väckta och då bordlagda motion, nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag om behandling av alkoholister.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet följande den 26 innevarande april avlämnade och bordlagda motioner:

nr 152, av herr *Ljunggren, August*, m. fl. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning om statsverkets fond av rusdrycksmedel m. m.;

nr 153, av herr *Ljunggren, August*, m. fl. i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 186 framställda förslag om ersättning till städer och vissa köpingar för till statsverket i dragna brännvinsförsäljningsmedel;

nr 154, av herr *Almer*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning om ersättning till städer, vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel; samt

nr 155, av herr *Östberg, Johan*, m. fl., i samma ämne.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet nedannämnda den 26 innevarande månad avgivna och bordlagda motioner:

nr 156, av herrar *Magnusson, Gerhard*, och *Berglund, Jan Erik*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående ändring i vissa delar av förordningarna om kommunalstyrelse på landet, i stad och i Stockholm samt om landsting m. m.;

nr 157, av herr *Mewling*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse av § 17 i förordningen om kommunalstyrelse på landet;

nr 158, av herr *von Mentzer* m. fl. angående dagar för ordinarie kommunalstämmors hållande;

nr 159, av herr *von Mentzer* m. fl., i anledning av Kungl.

Maj:ts förslag till sådan ändring av förordningen om landsting, att landstingsmannaval skola förrättas å Marie bebådelsedag; och nr 160, av herr *Hult*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse av § 31 i förordningen om landsting.

Vid föredragning av statsutskottets den 26 i denna månad bordlagda memorial nr 78, i anledning av remiss från kamrarna av Kungl. Maj:ts proposition nr 217 angående anstånd med likviderande av förfallen skuld å statslån till Sala—Gysinge—Gävle järnvägsaktiebolag, biföll kammaren vad utskottet i detta memorial hemställt och hänvisade ifrågavarande proposition till bankoutskottet.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran följande den 26 i denna månad bordlagda ärenden, nämligen statsutskottets utlåtanden nr 79—81, bevillningsutskottets betänkanden nr 39 och 40, bankoutskottets utlåtanden nr 35 och 36, lagutskottets utlåtande nr 28, jordbruksutskottets utlåtanden nr 88—106 ävensom Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 15.

Vid föredragning av Första kammarens andra tillfälliga utskotts den 26 innevarande april bordlagda utlåtande nr 16, i anledning av herrar Bellinders och af Ekenstams motion, nr 67, angående skrivelse till Konungen i fråga om indragning av civilkommissionen eller reduktion av antalet ledamöter i densamma, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt och hänvisade nämnda motion till statsutskottet.

Herr statsrådet *Petersson* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 293, med förslag till förordning angående den skogsvårdsstyrelse åliggande verksamhet på Öland.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet de under sammanträdet avlämnade kungl. propositionerna:

nr 291, angående disposition av vissa delar av förra militiebostället Rinkaby nr 17 och 22 i Kristianstads län;

nr 293, med förslag till förordning angående den skogsvårdsstyrelse åliggande verksamhet på Öland; samt

nr 294, med förslag till lag angående vård av enskildes skogar på Öland.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet följande denna dag avlämnade kungl. propositioner:

nr 279, angående anslag till inköp för postverkets räkning av en tomt i Linköping;

nr 290, angående understöd åt bergsprängarförmannen Karl August Lundgrens änka och minderåriga barn; samt

nr 296, angående användande av överskott i den s. k. djurgårdskassan till vissa reparationsarbeten vid Ulriksdals och Drottningholms slott.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts under dagens sammanträde avlämnade nådiga proposition nr 292, angående ändring av grunderna för pensionering av äldre barnmorskor.

Upplästes Kungl. Maj:ts nådiga skrivelse, nr 295, med återkallande av propositionen nr 234, angående anordnande av utvidgad statskontroll å fartygs sjövärdighet m. m.

Berörda nådiga skrivelse lades till handlingarna; och skulle underrättelse om dess innehåll genom utdrag av protokollet meddelas statsutskottet.

Upplästes och godkändes bankoutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, nr 70, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 6, 7, 8 och 26 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående täckande av brist å det till uppförande av ett hospital å Sätters kungsgård och därtill gränsande mark anvisade anslag; och

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen, angående medgivande för överläkaren vid Lunds hospital och asyl medicine doktorn Oskar Teodor Nerander att komma i åtnjutande av de från och med år 1911 fastställda avlöningsförmåner för överläkare vid Lunds hospital och asyl.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, nr 63, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 15—23 och 30 §§ i 8 kap. strafflagen, lag, innefattande vissa bestämmelser till skydd för hemligheter av betydelse för rikets försvar, lag, innefattande ändring i 8 kap. 2 § 6 mom. rättegångsbalken, samt lag angående ändrad lydelse av förordningen om offentlighet vid underdomstolarna den 22 april 1881.

Upplästes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 67, i anledning av väckt motion om införande i förordningen om landsting av bestämmelse angående inskränkning i visst fall av tjänstgöringstiden för landstingsmän och deras suppleanter; och

nr 68, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående viss ändring i gällande bestämmelser om kommunal rösträtt i stad.

Vid föredragning av ett från Andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 448, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 12, i anledning av en utav herr Kronlund m. fl. väckt motion, nr 236, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förbättring av konduktörernas vid statens järnvägar löne- och befordringsförhållanden, beslöt Första kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott nr 1.

Vid föredragning av ett från Andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 447, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 9, i anledning av herr Åkerlunds m. fl. motion, nr 101, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående undersökning rörande reglering av Mälarens vattenstånd genom en kanal från Bällstaviken till Brunnsviken, beslöt Första kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott nr 2.

Avlämnades och bordlades följande motioner:

nr 161, av herr *Petrén, Alfred*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till uppförande av ett hospital å biskopsbostället Sundby nr 1; och

nr 162, av greve *Hamilton, Carl*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag om ändrad lydelse av § 24 värnpliktslagen.

Herr *Nilson, Karl August*, väckte en motion, nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag om behandling av alkoholister.

Denna motion föredrogs och hänvisades till lagutskottet.

Justerades sexton protokollsutdrag för denna dag ävensom protokollen för den 21, 22 och 23 i denna månad.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 3,54 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Onsdagen den 30 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 24 i denna månad.

Herr talmannen tillkännagav, att sedan hos kammaren såsom notarie anställde juris doktorn C. G. Melander, i anledning därpå att han fått domareförordnande, begärt ledighet från notariebefattningen under nästinstundande maj månad, herr talmannen och de ledamöter, som fått i uppdrag att jämte honom tillsätta kammarens kansli, entledigat Melander från notarietjänsten med utgången av april 1913 samt i kansliet från början av nästpåföljande maj antagit till notarie kanslisten hos kammaren E. A. Lundman och till kanslist studeranden Gustaf Herman Eriksson.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Petrén, Alfred*, under gårdagen väckta och då bordlagda motion, nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till uppförande av ett hospital å biskopsbostället Sundby nr 1.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet den av greve *Hamilton, Carl*, nästlidne dag avgivna och samma dag bordlagda motion, nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag om ändrad lydelse av § 24 värnpliktslagen.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran, jordbruksutskottets sistlidne dag bordlagda utlåtanden nr 107—109 ävensom Första kammarens första tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtande nr 18.

Om borttagande av rätten att rösta medelst fullmakt vid vissa kommunala val.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets den 25 och 26 innevarande april bordlagda utlåtande nr 20, i anledning av dels motion angående skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om förslag till ändring av kommunallagarna för rikets städer i syfte att borttaga rätten att rösta medelst fullmakt, dels ock motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om inskränkning i rätten att rösta med fullmakt vid val i stad till landsting och stadsfullmäktige.

Föreliggande utlåtande hade följande lydelse:

Till konstitutionsutskottets handläggning hava hänvisats motionen i Första kammaren, nr 69, av herr *Pers* och motionen i Andra kammaren, nr 107, av herr *Enderstedt*.

I den förra motionen har herr *Pers* hemställt till Riksdagen »att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till sådan ändring i kommunallagarna för rikets städer, att ur dessa utslutes föreskrift om rätten att rösta medelst fullmakt».

I den senare motionen har herr *Enderstedt* hemställt, »att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för Riksdagen framlägga sådant förslag till ändring av gällande bestämmelser angående val i stad till landsting och stadsfullmäktige, att rätten att rösta genom fullmakt må bli i väsentlig mån inskränkt, så att den, som vid valtillfället icke personligen inställer sig, endast i det fall må beredas tillfälle att utöva sin rösträtt, då han på grund av yrke, tjänst eller sjukdom är förhindrad att personligen avgiva sin röst».

Beträffande de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sina förslag, hänvisas till motionerna.

Utskottet delar motionärernas uppfattning därom, att rätten att rösta med fullmakt vid i kommunalförfattningarna omförmälda val i stad bör inskränkas.

Emellertid vill utskottet erinra, att statsrådet och chefen för civildepartementet i sitt Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 185 till innevarande riksdag bifogade yttrande till statsrådsprotokollet uttalat, att frågan om inskränkning i fullmaktsröstning i stad vore värd all uppmärksamhet, men att frågan enligt departementschefens mening måste sättas i visst samband med den av Riksdagen i skrivelse den 22 maj 1908 gjorda framställning om utredning, huruvida och under vilka villkor undantag måtte kunna göras från den i § 24 riksdagsordningen givna bestämmelsen, att rösträtt ej må utövas av annan valberättigad än den, som vid valtillfälle personligen inställer sig. Vidare tillägger departementschefen: »Sistnämnda spörsmål, som ju närmast har avseende å sjömän och vissa statstjänare, som av sin tjänst hindras från utövande av sin rösträtt, är under utredning i justitiedepartementet, och lärer, enligt vad jag erfarit, denna utredning kunna förväntas föreligga å sådan tid, att ärendet kan föreläggas nästa riksdag. Vid sådant förhållande synes

jämval åtgärder för borttagande eller begränsning av fullmakts-
omröstning lämpligen böra anstå, tills de förevarande bägge frå-
gorna kunna i ett sammanhang föreläggas nästa års riksdag till
avgörande».

Då vederbörande departementschef sålunda uttalat, att för-
slag i berörda ämne är att emotse till nästa års riksdag, synes
det utskottet, att skäl ej föreligga för Riksdagen att vidtaga
någon åtgärd med anledning av de nu väckta motionerna.

På grund härav får utskottet hemställa, att herrar Pers' och
Enderstedts förevarande motioner ej måtte till någon Riksdagens
åtgärd föranleda.

Reservationer hade avgivits av

herrar *Clason, K. J. Ekman, Nyström* och *Räf* mot utskot-
tets motivering; samt

herrar *Bellinder, von Geijer, Kjellén, von Mentzer* och *Lund-
ström* i Göteborg, vilka yrkat, att första stycket i utskottets ytt-
rande måtte utgå.

Herr Ekman, Karl Johan: Herr talman, mina herrar!
Samtliga ledamöter i konstitutionsutskottet hava varit eniga om,
att ifrågavarande motion icke måtte föranleda till någon Riks-
dagens åtgärd. Men vi reservanter på högersidan hava icke
kunnat instämma i utskottets uttalande, att »utskottet delar
motionärnas uppfattning därom, att rätten att rösta med full-
makt vid i kommunalförfattningarna omförmälda val i stad bör
inskränkas». Vi hava, med andra ord, icke kunnat vara med
om något principuttalande till förmån för en inskränkning i
rätten att rösta med fullmakt. Såväl av formella som framför
allt av nämnda reella skäl ha vi biträtt utskottets hemställan
men utan godkännande av utskottets motivering. Jag hemställer
således, herr talman, om bifall till utskottets slutliga yrkande
men med uteslutande av motiveringen.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade
herr talmannen, att i avseende på förevarande utlåtande annat
yrkande ej framstälts, än att kammaren skulle bifalla vad
utskottet hemställt, dock utan åberopande av utskottets moti-
ivering.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets
hemställan samt vidare på godkännande av berörda yrkande;
och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

*Om bort-
tagande av
rätten att rösta
medelst full-
makt vid vissa
kommunala
val.*

(Forts.)

Om regleran-
de av arbets-
kraftens till-
strömning
m. m. vid vissa
arbetsföretag

Föredrogs änyo Första kammarens andra tillfälliga utskotts den 25 och 26 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 14, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om åläggande för arbetsgivare vid vissa större arbetsföretag att till gagn för sina arbetare vidtaga i motionen ifrågasatta anordningar.

Andra kammaren hade, på hemställan av sitt fjärde tillfälliga utskott, till vilket en av friherre *Palmstierna*, inom nämnda kammare i ämnet väckt motion nr 233, hänvisats, för sin del beslutat, att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning, i vad mån beträffande vissa arbets- och levnadsförhållanden för lönearbetare vid särskilda större arbetsföretag åtgärder eller föreskrifter i syfte, som i motionen angäves, kunde vara erforderliga och lämpliga, samt, i den mån Riksdagens medverkan krävdes, för densamma framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Sedan detta beslut delgivits Första kammaren samt nämnda kammare remitterat ärendet till behandling av sitt andra tillfälliga utskott, hade ifrågavarande utskott i nu föredragna utlåtande, under uttalaude av åsikter, som ej helt och hållet överensstämde med vad Andra kammarens tillfälliga utskott yttrat, hemställt, »att Första kammaren måtte i likhet med Andra kammaren, besluta, att Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning, i vad mån beträffande vissa arbets- och levnadsförhållanden för lönearbetare vid särskilda större arbetsföretag åtgärder eller föreskrifter i ovan angivet syfte kunna vara erforderliga och lämpliga, samt, i den mån Riksdagens medverkan kräves, för densamma framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Herr Danström: Då den kläm Första kammarens andra tillfälliga utskott här föreslagit är lika lydande med det beslut, som Andra kammaren redan fattat, men hänför sig särskilt i en punkt till avvikande motivering, hemställer jag, för att formellt förenkla frågan och undvika en möjligen, såsom nödig ansedd, återgång av ärendet till Andra kammaren, att Första kammaren med stöd av den särskilda motivering, dess utskott förebragt, måtte besluta instämma i Andra kammarens beslut.

Herr Hedenlund: Herr talmän! Utan att på minsta sätt vilja underskatta det välmenande i friherre Palmstiernas motion och utan att vilja urgera, att icke vid en del arbetsföretag förhållandena kunna vara mindre tillfredsställande, vågar jag likväl ifrågasätta, huruvida tillräckliga skäl finnas för det tillfälliga utskottets förslag att avlåta en skrivelse i ärendet, och huruvida överhuvud taget en förut effektiv lagstiftning på förevarande om-

råde kan åstadkommas. Såvitt jag av ifrågavarande motion kunnat finna, har den ärade motionären begränsat sig till förhållandena vid vissa särskilda arbetsföretag, sådana som utbyggande av kraftstationer och framdragande av järnvägar i ödemarken, men Andra kammarens tillfälliga utskott nr 4 har i sin motivering kompletterat exemplen med kanalbyggnader, mera omfattande utdiktningföretag och väganläggningar, vissa större byggnadsföretag och därmed jämförliga arbeten, samt vissa skogs- och flottningsarbeten. Vad är det nu som motionären önskar? Jo, att åtgärder måtte vidtagas i syfte att dels reglera tillströmningen av arbetskraft till större och mera tillfälliga arbetsföretag, dels ordna bostads- och livsmedelsförhållandena för vid dem anställda arbetare, dels och slutligen att vissa kulturella anordningar måtte vidtagas till arbetarnas trevnad.

Vad då först tillströmningen av arbetskrafter angår, ha vi redan i den offentliga arbetsförmedlingen ett organ, där kunskapen om brist eller överflöd på arbetskrafter alltid kan centraliseras och dit de arbetssökande kunna vända sig för erhållande av nödiga upplysningar. Jag kan därför för min del icke finna, att det för närvarande är så ogynnsamt ställt i detta avseende. Däremot är det givetvis betydligt värre att på ett tillfredsställande sätt kunna ordna bostadsförhållandena, men staten själv har vid vattenfallsstyrelsens och järnvägsstyrelsens stora arbetsföretag kunnat giva och givit utmärkta exempel på väl ordnade bostäder, och även enskilda arbetsgivare hava nog vid åtskilliga tillfällen sökt ordna bostäderna på så mönstergillt sätt som möjligt. I de fall, där något i detta avseende brustit eller brister, lär det väl enligt § 7 i lagen om arbetareskydd ligga i Kungl. Maj:ts händer att föreskriva vilka åtgärder behöva vidtagas. Att åstadkomma lämplig livsmedelstillförsel synes mig helt och hållet ligga i varje arbetsgivares intresse, det må vara staten eller enskilda, ty företaget självt är därav beroende, och man kan säga, att ett gott ordnande av dessa förhållanden är för företaget ett absolut livsvillkor.

Jag kommer så till frågan om vidtagande av kulturella anordningar, och även härvidlag har man i en del fall sökt åstadkomma sådana, men för min del hyser jag den uppfattningen, att icke något tvång i detta avseende bör stadgas, och i denne min uppfattning stöddes jag av utskottets motivering. Jag kan för övrigt icke ställa mig annat än frågande, huruvida det är möjligt att vidtaga kulturella anordningar vid sådana företag som t. ex. större dikningsarbeten, skogs- och flottningsarbeten samt järnvägsanläggningars framdragande i ödemarken. Detta är emellertid en rent personlig åsikt, som naturligtvis ej kan hava synnerligen stor betydelse.

Av vad jag sålunda anfört torde framgå, att jag icke kan finna annat än att utskottet ställt sig alltför välvilligt mot före-

*Om regleran-
de av arbets-
kraftens till-
strömning
m. m. vid vissa
arbetsföretag.*

(Forts.)

Om regleran- liggande motion. Men då jag nu går att yrka avslag på den-
 de av arbets- samma, sker det i alla fall icke utan en viss tvekan. Det är
 kraftens till- föga angenämt att rikta sig mot ett enhälligt utskott, och för
 strömning min del har jag ingenting emot, om på lagstiftningens väg
 m. m. vid vissa något kan uträttas till arbetarnas fromma, dock under förutsätt-
 arbetsföretag. ning att icke själva företagen riskeras, eller alltför orimliga krav

(Forts.)

ställas på arbetsgivarna. I varje fall har jag velat hava uttalat, att man bör akta sig för att vidtaga sådana åtgärder, varigenom själva företagsamheten, det reella, alltför mycket skjutes åt sidan, eller kanske rent av stäckes, och detta för ideella krav, som man till sist icke lyckas tillfredsställa. Som ett rent personligt omdöme har jag också velat uttala, att det praktiska livet utvecklar sig naturligtast och bäst utan att det så isuöres i lagparagrafer, att man till sist varken vet in eller ut.

Då jag, herr talman, icke kan se, att den föreliggande motionen kan leda till några praktiska åtgärder, tillåter jag mig att yrka avslag på såväl motionen som utskottets hemställan.

Herr Danström: Herr talman! Första kammarens tillfälliga utskott har tillstyrkt en skrivelse i den riktning, motionären åsyftar, dock icke i hela den utsträckning, som motiveringen i Andra kammarens tillfälliga utskotts betänkande innebär. Utskottet har nämligen ansett, att vissa missförhållanden, som förekommit vid ett och annat mera tillfälligt större arbetsföretag i obygder och glest befolkade trakter, böra såvitt möjligt i framtiden förebyggas. Då det visat sig, att till dylika arbetsplatser ofta strömmar ett betydligt större antal arbetssökande, än som där kunna beredas arbete, har utskottet funnit det vara av vikt, att denna olägenhet på ett rationellt sätt avhjälpes genom den allmänna arbetsförmedlingen, så att arbetare icke lockas att på vinst och förlust begiva sig till sådana platser utan att i förväg kunna erhålla tillförlitlig vetskap om, huruvida något arbete där kan erhållas. Vad beträffar bostadsförhållanden och tillgångar på livsmedel å dessa från samfärdselvägar och bebyggda orter avlägsna arbetsplatser, särskilt inom Norrland, har utskottet ansett naturligt, att något så när lämpliga bostäder och livsmedel genom arbetsledningens försorg eller hjälp till skäliga pris beredas där anställda arbetare. Då det framhållits, att arbetsgivarne nog självmant ordna dessa förhållanden, torde några allmänna bestämmelser härom icke för dem verka betungande.

Vad slutligen angår frågan om vidtagande av åtgärder för kulturella anordningar, har Första kammarens tillfälliga utskott tagit avstånd härifrån. Utskottet säger i sin motivering, att sådana anordningar, »huru behjärtansvärda de än äro, dock ej böra göras till föremål för lagstiftning i föreliggande fall.» Utskottet har således inskränkt önskemålet till områden, där det kan och bör realiseras.

Då det här gäller en viktig humanitär fråga, ber jag att få yrka bifall till det förslag, som jag nyss framställt, nämligen att Första kammaren måtte instämma i Andra kammarens beslut.

Om reglerande av arbetskraftens tillströmning m. m. vid vissa arbetsförelag.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande utlåtande yrkats dels av herr Danström, att kammaren, med åberopande av den motivering utskottet använt, skulle biträda Andra kammarens i ämnet fattade beslut, dels ock att såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen skulle avslås.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare enligt vart och ett av nämnda två yrkanden; och förklarades propositionen på godkännande av herr Danströms förslag vara med övervägande ja besvarad.

(Forts.)

Vid förnyad föredragning av statsutskottets den 26 och 29 i denna månad bordlagda utlåtande nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till överenskommelse mellan Svenska staten, å ena, samt Luossavaara-Kiirunavaara aktieförelag, aktieförelaget Gellivare malmfält och trafikaktieförelaget Grängesberg—Oxelösund, å andra sidan, angående ökad malmbrytning inom Kiirunavaara och Gellivare malmfält samt en i ämnet väckt motion, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 26 och 29 innevarande april bordlagda utlåtande nr 80, i anledning av dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställning om anslag till undersökning angående vattenförhållandena inom Stora Lule älvs vattenområde samt dels Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till rullande materiel för malmtransport, reglering av Stora Lule älvs vattensystem ovanför Porjus och förstärkning av kraftledninggen Porjus—Gellivare—Kiruna ävensom en i hithörande ämnen väckt motion.

Ang. reglering i Lule älvs vattensystem m. m.

I den till Riksdagen avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov hade Kungl. Maj:t i avseende å utgifterna för statens affärsverksamhet, i vad dessa anginge statens vattenfallsverk, uti punkten 26 föreslagit Riksdagen, dels att för verkställande av undersökningar angående vattenförhållandena inom Stora Lule älvs vattenområde för år 1914 bevilja ett anslag av 75,000 kronor, att utgå av lånemedel, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1913 av tillgängliga medel utanordna beloppet, dels ock att till täckande av de förskott av tillhoppa 35,000 kronor, som av statskontoret verkställts på grund

Ang. reglering av kungl. breven den 5 februari och den 17 september 1909, i Lule älvs vattensystem m. m. för år 1914 anvisa ett belopp av 35,000 kronor att utgå likaledes av lånemedel.

(Forts.)

Vidare hade Kungl. Maj:t i en den 4 april 1913 till Riksdagen avlåten, till statsutskottets förberedande behandling överlämnad proposition, nr 184, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att, under förutsättning att den av Kungl. Maj:t till Riksdagen avlåtna proposition med förslag till överenskommelse mellan svenska staten, å ena, samt Luossavaara-Kiirunavaara m. fl. aktiebolag, å andra sidan, angående ökad malmbrytning inom Kiirunavaara och Gellivare malmfält av Riksdagen bifölles, *dels* till anskaffande av ny rullande materiel för malmtransport vid statens trafikerade järnvägar för år 1914 bevilja ett anslag av 500,000 kronor; *dels* besluta reglering av Stora Lule älvs vattensystem ovanför Porjus för en kostnad ej överstigande 1,000,000 kronor samt därav för år 1914 anvisa ett belopp av 500,000 kronor; *dels ock* till förstärkning av kraftledningen Porjus—Gellivare—Kiruna för år 1914 bevilja ett anslag av 160,000 kronor; med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1913 av tillgängliga medel utanordna beloppen.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom Första kammaren av herr *C. I. Asplund* väckt motion, nr 75, däri föreslagits, att Riksdagen måtte, under förutsättning att Kungl. Maj:ts proposition om anslag för undersökning och förslag till vattenreglering av Stora Lule-älv bifölles, för sin del bevilja ett förslagsanslag å extra stat för år 1914 av 20,000 kronor att av Kungl. Maj:t användas till en utredning av övriga betingelser för uppkomsten inom den närmaste framtiden av på kraft från statens kraftverk i Porjus baserade industriella företag.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda grunder hemställt,

a) att Riksdagen måtte, till täckande av de förskott å tillhoppa 35,000 kronor, som av statskontoret verkställts på grund av kungl. breven den 5 februari och den 17 september 1909, för år 1914 anvisa ett belopp av 35,000 kronor,

b) att Riksdagen under förutsättning, att den av Kungl. Maj:t till Riksdagen avlåtna proposition med förslag till överenskommelse mellan Svenska staten å ena, samt Luossavaara-Kiirunavaara m. fl. aktiebolag, å andra sidan, angående ökad malmbrytning inom Kiirunavaara och Gellivare malmfält av Riksdagen bifölles, måtte

1:o) till anskaffande av ny rullande materiel för malmtransport vid statens trafikerade järnvägar för år 1914 bevilja ett anslag av 500,000 kronor;

2:o) besluta reglering av Stora Lule älvs vattensystem ovan-

för Porjus för en kostnad ej överstigande 1,000,000 kronor samt därav för år 1914 anvisa ett belopp av 500,000 kronor;

3:o) till förstärkning av kraftledningen Porjus—Gellivare—Kiruna för år 1914 bevilja ett anslag av 160,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1913 av tillgängliga medel utanordna beloppen;

c) att Kungl. Maj:ts framställning om ett anslag av 75,000 kronor för verkställande av undersökningar angående vattenförhållandena inom Stora Lule älvs vattenområde icke måtte av Riksdagen bifallas; samt

d) att herr Asplunds förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Asplund: Herr talman! Jag har begärt ordet, inte för att framställa något yrkande på grund därav, att det i min motion begärda anslaget blivit avstyrkt av statsutskottet, utan för att framföra ett värdsamt tack för det kraftiga stöd motiöns syfte erhållit i statsutskottets enhälliga motivering. Det närmaste syftet med motionen var ju att genom en särskild undersökning samtidigt med den av Kungl. Maj:t föreslagna angående vattenregleringar i Stora Lule älv söka få utrönt, huruvida tillgång på råmaterialier, malm från statens gruvor i Övre Lappland, kolved från dess skogar, kalksten eller andra råmaterialier, varpå industri med användande av kraft från Porjus kunde baseras, finnes på sådant avstånd från kraftkällan, att dennas utnyttjande för ändamålet bleve ekonomiskt möjlig. Därigenom skulle det bli va möjligt att få visshet om kraftens avsättning så snart, att utförandet av åtminstone den mindre dammbyggnaden vid sjön Satisjaure skulle kunna utföras omedelbart efter det arbetena vid Porjus blivit slutförda. Nu har emellertid Riksdagen att i samband med det nyss fattade beslutet om ökad malmexport besluta även om denna dammbyggnad. Härigenom kommer ett kraftöverskott av ungefär 8,500 elektriska hästkrafter att från början av 1915 förefinnas utöver den ökade kraftåtgången för järnvägen och för gruvbolaget däruppe. Nu har emellertid, såsom i pressen uppgivits, en spekulant å detta kraftbelopp från början av 1915 redan anmält sig. Meningen är ju att få till stånd ett elektriskt smältverk i Kiruna, baserat på malm från Luossavaara, som ju enligt 1907 års överenskommelse disponeras av staten för användning till den svenska järnhanteringsens utveckling. Den av mig ifrågasatta utredningen är således redan nu fullt aktuell. De fleråriga försöks-smältningar, som utförts vid Trollhättan, de vid flera järnverk redan byggda eller under byggnad varande elektriska smältugnarna, ge ju tydligt vid handen, att framställning på elektrisk väg av åtminstone fosforfattigt träkolstackjärn numera är fullt ekonomiskt genomförbar. Då genom denna metod kolåtgången

*Ang. reglering
i Lule älvs
vattensystem
m. m.*

(Forts.)

Ang. reglering
i Lule älvs
vattensystem
m. m.
(Forts.)

reduceras till en tredjedel, så förstår var och en vilken oerhörd betydelse för Sveriges järnhandtering en allmännare övergång till elektrisk malmsmältning måste ha. Gränsen ligger ju för kolens vidkommande vid en tredubbling av produktionen. Då nu krafttillgången i övre Lappland är ojämförligt mycket större och genom mindre användbarhet för andra ändamål mycket billigare än i södra och mellersta Sverige samt för närvarande rätt mycket malm fraktas från Lappland till Bergslagen jämte stora mängder kol från övre Norrland, så blir det ju en mycket stor ekonomisk besparing genom minskade fraktmängder att förädla denna malm till tackjärn, där kraft, kol och malm finnas. Genom uppkomsten av ett järnverk däruppe blir det även möjligt att fullständigt utexperimentera den lämpligaste ugnskonstruktionen för elektrisk smältning med koks. Då vid 1932 års slut malmexportkontrakten mellan staten och bolaget av år 1908 och 1913 upphöra, kommer exporten, om ej nya aftal träffas eller staten efter köp av gruvorna fortsätter exportera, att i ett slag minskas med 2 $\frac{1}{2}$ miljoner ton pr år. Det är därför av stor betydelse, om en järnförädling i större skala skulle kunna vid denna tid avlösa minskningen i malmexport. Slutligen måste det även ur malmexportens synpunkt vara av stor betydelse, att man vid försäljningen av malm kan peka på, att man ej är absolut beroende av att sälja den som råvara, utan kan smälta den och göra det i större skala med anlitande av de stora kraftreserver, som finnas i de norrländska älvarne.

Jag vågar således uttala den förhoppningen, att regeringen skall göra vad den kan för att medverka till uppkomsten av en järnförädlingsindustri i Norrbotten. Det är under sådana förutsättningar, som jag för min del ansett mig böra gå med på bifall till den ökade malmexporten, vars största betydelse ligger i att den mycket avsevärt förstorar möjligheten för staten att en gång inlösa gruvorna.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets den 26 och 29 innevarande april bordlagda utlåtande nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av dräneringsledning och elektrisk strömledning för statsinstitutionerna å nordvästra Djurgården, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets den 26 och 29 innevarande månad bordlagda betänkande nr 39, i anledning av väckt motion om ändring i 7 §, 2:o b) förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt m. m., biföll kammaren vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 26 och 29 i denna månad bordlagda betänkande nr 40, i anledning av väckt motion om ändring av 3 § b) förordningen angående bevillning av fast egendom samt av inkomst. *Om viss ändring i bevillningsförordningen.*

I en inom Första kammaren av herr *Clason* väckt motion, nr 29, som hänvisats till bevillningsutskottet, hade föreslagits, att Riksdagen måtte besluta sådan ändring av § 3 mom. b) bevillningsförordningen, att detta moment finge följande lydelse: »för jordegendom eller annan fastighet, som antingen är till boställe eller eljes på lön anslagen *eller varav tjänsteinnehavare såsom lön åtnjuter avkomsten*, såvida ägaren enligt § 5 a) eller b) är från fastighetsbevillning fri och hela fastigheten är åt endast en person upplåten».

Utskottet hade i föreliggande betänkande på åberopade grunder hemställt, att herr *Clasons* förevarande motion, I: 29, om ändring av 3 § b) förordningen angående bevillning av fast egendom samt av inkomst, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Clason*: Utskottet har, såsom synes, avstyrkt min motion. Det sätt, varpå utskottet motiverat detta avstyrkande, visar emellertid, att utskottet erkänt, att det av mig påpekade förhållandet är förtjänt av beaktande, eventuellt av rättelse. När utskottet icke dess mindre avstyrkt, har det härför anfört huvudsakligen två skäl. Det ena är, att den oegentlighet i beskattning, mot vilken jag riktat mig, av sig själv kommer att upphöra genom den fortgående prästlöneregleringen. Jag måste då säga, att jag känner mig icke synnerligen övertygad av det skälet. Ty föreligger en av lagstiftningen framkallad oegentlighet, här en dubbelbeskattning, är det en bra liten tröst, att den efter en följd av år möjligen upphör. Däremot det andra skälet, att frågan är omhändertagen av kommunalskattekommittén, vill jag ju erkänna är fullt bärande. När jag under sådana förhållanden, med tacksamhet mot utskottet för dess välvilliga motivering, avstår från att göra något yrkande, gör jag det således i den förhoppningen, att frågan i alla fall genom kommunalskattekommitténs arbete snarast möjligt må vinna sin lösning.

Jag har således intet yrkande att framställa.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter kammaren biföll vad utskottet i nu föredragna betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets den 26 och 29 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 35, angående vissa framställningar rörande tionde huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1—14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 15.

Ang. pension åt f. fästningsbyggnadsarbetaren P. J. Danielsson. I en inom Andra kammaren av herr *K. Magnusson* väckt motion, nr 140, hade hemställts, att Riksdagen måtte tillerkänna f. d. fästningsbyggnadsarbetaren, muraren *P. J. Danielsson* i Kalmar en årlig pension av 300 kronor att utgå från och med år 1913 under hans återstående livstid.

Utskottet hade i denna punkt på anförda skäl hemställt, att förevarande motion, II: 140, icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Reservation hade avgivits av herrar *Neiglick, Gelotte, Söderberg, Kristensson, Leander, Carlson* i Herrlunga och *Olsson* i Tyllered, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen, med bifall till förevarande motion, måtte medgiva, att f. d. fästningsbyggnadsarbetaren, muraren *P. J. Danielsson* i Kalmar ägde från och med år 1913 under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av tvåhundra kronor.

Herr *Neiglick*: Jag skall icke länge upptaga kammarens tid med denna fråga, som förefaller så liten för alla utom den, som den närmast rör. Men då utskottet stod delat i två hälfter, och utgången berodde på den förseglade sedeln, är ansvaret för en diskussion av frågan också lika fördelat. Jag ber emellertid att få yrka bifall till reservationen, d. v. s. att den föreliggande motionen måtte på det sätt bifallas, att förre fästningsbyggnadsarbetaren *P. J. Danielsson* i Kalmar måtte från och med år 1913 under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten få uppbära en årlig pension av 200 kronor. Motionären hade hemställt om en pension åt *Danielsson* av 300 kronor.

Jag kan gärna medgiva, att frågan befinner sig i ett gräns-läge. Skäl kunna anföras både för och emot. Mot framställningen skulle väl tala, att *Danielsson* för många år sedan lämnat sitt arbete i statens tjänst. Men det synes mig ligga ett gott stöd för reservationen i Riksdagens år 1912 fattade beslut i en liknande fråga. Då hade av herr *Veunersten* i Andra kammaren väckts motion om pension å 300 kronor åt en f. d. fästningsbyggnadsarbetare *J. Andreasson Skoglund*, och Riksdagens

båda kamrar beviljade på hemställan av bankoutskottet en pension åt honom av 200 kronor. Skoglund hade uppnått 23 arbetsår och 73 levnadsår, Danielsson har 21 arbetsår och 67 levnadsår. Det är således icke någon nämnvärd skillnad mellan dessa två i detta hänseende. Nu har visserligen Kungl. Maj:t förklarat sig icke kunna bifalla en ansökan av Danielsson om pension, men arméförvaltningens fortifikationsdepartement hade tillstyrkt denna ansökning och statskontoret hade i sitt yttrande hänvisat till Riksdagens beslut år 1912 beträffande Skoglund. Det förhöll sig med Skoglund på samma sätt; Kungl. Maj:t hade avslagit även hans ansökning, som dock var tillstyrkt av statskontoret. Det synes mig, som om, då Riksdagen fann sig oförhindrad att bevilja pension åt Skoglund, den även skulle kunna bevilja pension i detta fullkomligt likartade fall. Jag vill endast tillägga, att denne Danielsson enligt vad handlingarna utvisa har mycket gott vitsord om nykterhet och ordentlighet, att han enligt läkarbetyg är oförmögen att försörja sig med sitt arbete, och att han enligt bevis, som efter utskottets behandling företetts av motionären, även är medellös. Vid dessa förhållanden tror jag, att kammaren gärna kan bevilja Danielsson den ifrågasatta pensionen.

Jag yrkar, som sagt, bifall till reservationen.

Herr von Stapelmohr: Det är riktigt som den föregående talaren anmärkte, att i denna fråga meningarna inom utskottet varit delade, i det att halva antalet ledamöter ville tillstyrka motionen, den andra återigen avstyrka densamme. De, som röstade för tillstyrkande, framhöllo såsom skäl, att de ansågo, att staten har skyldighet att liksom en enskild arbetsgivare sörja för sina arbetare på deras ålderdom. Mot den åsikten har jag intet att erinra, men det är tydligt, att den moraliska skyldigheten för staten icke får vara obegränsad, utan bör bedömas efter vissa normer, så att icke godtycke och därav förorsakat missnöje uppkomma. Sådana normer finnas även i praxis för fortifikationsarbetarne; vanligtvis har pension tilldelats dem efter 60 levnads- och 30 arbetsår. Dock har denna norm icke så hårt fastslagits, att icke avvikelser kunnat ske vid ömmande omständigheter, såsom sjukdom, skada genom olyckshändelse och stor fattigdom.

Vad beträffar denne Danielsson, så har han visserligen varit i statens arbete i 21 år, dock endast under somrarna, men icke i oavbruten följd. Han var först åren 1865—1867, då 19—21 år gammal, anställd vid Hästholmen och ett par andra ställen. Efter fem års mellantid kom han tillbaka till statens arbete och stannade där åren 1872—1888 — då var han 42 år och således i sin fulla arbetskraft. Sedan har han icke arbetat för staten mer än under sommaren 1898.

Det kan väl tyckas för mycket begärt, att staten skall taga

*Ang. pension
åt f. fäst-
ningsbygg-
nadsarbete-
ren P. J.
Danielsson.
(Forts.)*

Ang. pension åt f. fästningsbyggnadsarbetaren P. J. Danielsson. hand om honom, då han under de sista 25 åren icke slitit ut sig i statens tjänst, utan i andras. Det ligger närmast till hands, att den eller de enskilda arbetsgivare, hos vilka han senast varit anställd, få taga vård om honom.

Danielsson.
(Forts.)

Den siste talaren jämställde Danielsson med en fortifikationsarbetare J. Andreasson Skoglund, som Riksdagen förra året beviljade en pension av 200 kromor, men mellan dessa finnes en ganska väsentlig skiljaktighet. Skoglund hade arbetat i 23 år — mellan 1872 och 1895 tror jag det var — vid statens fästningsbyggnader. När han slutade, var han 56 år gammal. Han var då utsliten och hade svårt att försörja sig själv, arbetskraften blev allt sämre och sämre, så att han nödgades begära pension, och då var han 73 år gammal. Sådana ömmande omständigheter förelågo således, att utskottet tillstyrkte och Riksdagen beviljade honom pension.

Vid dessa förhållanden hemställer jag, att kammaren måtte bifalla utskottets förslag.

Herr Roos: Herr talman! Jag vill understryka riktigheten av motionärens uppfattning, att det är en statens angelägenhet att sörja för sina arbetares ålderdom. Den satsen är en obestriddlig sanning. Men vad är det fråga om här? Jo, om pension åt en man, som — om man undantager en kort tid, sommaren 1898 — icke varit i statens arbete på 25 år. Det är detta förhållande, som legat till grund för utskottets hemställan om avslag å motionen, och yrkar jag bifall därtill.

Efter härmed slutat överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på förevarande punkt förekommit följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas, och 2:o) att kammaren, med avslag å utskottets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedermera gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övertvägande ja besvarad.

Punkten 16.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 17.

Ang. förhöjd pension åt f. kustartilleristen C. T. Nilsson.

Med föranledande av vad Kungl. Maj:t uti en till Riksdagen den 24 februari 1913 avlåten proposition, nr 58, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförvarsärenden för samma dag, föreslagit, hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att Riksdagen måtte medgiva, att förre kustartilleristen Carl Theodor Nilsson skulle äga utöver honom från flottans pensionskassa tillkommande pension å 150

kronor från allmänna indragningsstaten under sin återstående livstid uppbära ett årligt understöd av etthundrafemtio kronor att utgå från och med år 1913.

Ang. förhöjd pension åt f. kustartilleristen C. T. Nilsson.
(Forts.)

Reservation hade avgivits av herr *von Stapelmohr*, som ansett, att utskottet bort, i likhet med vad utskottet föreslagit i fråga om pension åt f. 3:e kl. kustartilleristen Oskar Henrik Berg, föreslå Riksdagen medgiva, att pensionen till Nilsson skulle utgå i enlighet med grunderna i förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring den 18 juni 1909, eller till så stort belopp, att detsamma jämte Nilsson tillkommande pension från flottans pensionskassa uppginge till 450 kronor.

Herr *von Stapelmohr*: Såsom herrarne finna, har jag mot utskottets hemställan i denna del avgivit en reservation. Jag har gjort det i syfte att få i kammarens protokoll bevarad min mening om den riktning, i vilken utskottets beslut bort gå. Med anledning av min reservation vill jag icke framställa något yrkande. Jag är icke därtill befogad, då min reservation går utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit.

Under tionde huvudtiteln hade Kungl. Maj:t föreslagit pension åt en f. d. kustartillerist Berg, vilken under tjänstgöring hade blivit skadad. Hans fot hade blivit krossad, så att den måst amputeras. Berg fick pension från flottans pensionskassa. Då hans arbetsförmåga var nedsatt till hälften av normal arbetsförmåga, hemställde chefen för kustartilleriet, att Berg måtte erhålla högre pension, och föreslog, att pensionen skulle utmätas i överensstämmelse med kungl. kungörelsen om ersättning för skada genom olycksfall under militär tjänstgöring eller till belopp av 225 kr. Kungl. Maj:t hade en annan mening och föreslog, att ersättningen skulle utgå enligt de grunder, som angivas i lagen om ersättning för skada genom olycksfall i arbete, och sålunda med 150 kronor efter avdrag för den pension, som Berg åtnjöt från flottans pensionskassa. Då ärendet var före i utskottet, beslöt utskottet emellertid att tillstyrka Riksdagen att bevilja pension åt Berg, såsom om kungl. kungörelsen angående ersättning för skada genom olycksfall i militär tjänstgöring här varit tillämplig. Ingendera av de av mig omförmälda författningarna, nämligen 1901 års lag angående skada genom olycksfall i arbete eller 1909 års kungörelse angående ersättning för skada genom olycksfall i militär tjänstgöring, var på Berg tillämplig, men utskottet ansåg, att, om man sökte norm för tilldelande av pension åt Berg, det låg närmast till hands att välja normen enligt den senare författningen, som avser skada under just sådana omständigheter, under vilka Berg varit utsatt för olyckshändelse. Utskottet tillstyrkte därför förhöjning av pensionen

Ang. förhöjd åt Berg till 225 kronor efter avdrag av pensionen från flottans pension åt f. pensionskassa, och det godkändes av Riksdagen.
kustartilleris-

ten C. F.
Nilsson.

(Forts.)

Nu föreligger här ett fall alldeles likartat. Kustartilleristen Carl Theodor Nilsson har under militär tjänstgöring adragit sig lungсот. Hans båda lungor äro angripna. Det har konstaterats, att hans arbetsförmåga är slut. Han kan icke försörja sig själv, och ingen närstående finnes, som kan taga vård om honom. Vid detta förhållande har jag ansett, att utskottet bort liksom i fallet Berg föreslå Riksdagen att sätta pensionen i enlighet med grunderna i 1909 års kungörelse angående ersättning för skada genom olycksfall i militär tjänstgöring, varigenom Nilsson skulle få en pension av 450 kronor efter avdrag av den pension, som utgår från flottans pensionskassa. Men utskottet var av en annan mening och ansåg, att man i detta fall borde följa Kungl. Maj:t. Jag har ansett, att utskottet därvid icke iakttagit den konsekvens i sina beslut, som är önskvärd för att icke säga nödvändig. Det är mot detta utskottets förfarande jag genom denna reservation velat inlägga en liten gensaga. Jag har intet yrkande att göra.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren, vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 18—27.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 28.

Lades till handlingarna.

Punkterna 29—31.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets den 26 och 29 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 36, angående avgifterna för prenumeration å riksdagstrycket, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av lagutskottets den 26 och 29 innevarande april bordlagda utlåtande nr 28, i anledning av väckt motion om ändring i gällande bestämmelser angående aumälan till domstol om avbetalning å intecknat skuldebrev, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets den 26 och 29 i denna månad bordlagda utlåtanden:

nr 88, i anledning av väckt motion om anslag till tryckning av vissa handlingar rörande de svenska statsdomänernas historia,

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av en lägenhet från förra militiebostället Ebbaröd nr 1 och 5 i Kristianstads län,

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Halleby nr 1 med Jörland nr 1 och Åker nr 1 i Göteborgs och Bohus län,

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra hospitalshemmanet Hospitalsgården nr 1 i Skaraborgs län,

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av en lägenhet från förra militiebostället Holmesberg nr 1 jämte Eneboda nr 1, en utjord, i Jönköpings län,

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Ramdala nr 10 i Blekinge län,

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Böke nr 1 i Kalmar län,

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av en lägenhet från förra militiebostället Botilstorp nr 1 Södergård i Jönköpings län,

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av en lägenhet från förra militiebostället Botilstorp nr 2 Norrgård med underlydande i Jönköpings län,

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av den till förra militiebostället Åsaka nr 4 Tomten hörande lägenheten Pipartomten i Älvsborgs län,

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Herresätter nr 1 i Östergötlands län,

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av en lägenhet från förra kronofogdebostället Hög-sjöryr nr 1 och 2 i Älvsborgs län,

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av två områden från förra militiebostället Ubbetorp nr 1 i Östergötlands län,

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Kyrkeby nr 1 i Övergård i Göteborgs och Bohus län,

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av en lägenhet från förra militiebostället Gettnabo nr 1 med underlydande i Kalmar län,

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av ett område från förra militiebostället Arrie nr 10, 12 och 22 i Malmöhus län,

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra ryttmästarbostället Håslöv nr 10 och 12 samt förra trumslagarbostället Håslöv nr 3 och 7 i Kristianstads län,

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra regementschefsbostället Frövi nr 1, 2 och 3 med Berga nr 1 och Östankil nr 1 i Västmanlands län, samt

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till Dalby församling av visst område av lotten nr 1 av Dalby kungsgård i Malmöhus län.

Vad utskottet i dessa utlåtauden hemställt bifölls.

Om inrättan-
de ett stats-
obligations-
lotteri.

Föredrogs ånyo Första kammarens andra tillfälliga utskotts den 26 och 29 innevarande april bordlagda utlåtande nr 15, i anledning av *dels* herr Trapps motion, nr 14, angående skrivelse till Konungen med begäran om framläggande av förslag till inrättande av ett penninglotteri för statens räkning, *dels ock* herr Åströms m. fl. motion, nr 92, om åvägabringande av utredning och förslag i fråga om inrättande av ett statsobligationslotteri.

Uti en inom Första kammaren väckt motion, nr 14, hade herr *Trapp* hemställt, att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t ville framlägga förslag till inrättande för statens räkning av ett penninglotteri.

I en inom samma kammare av herr *Åström* m. fl. väckt motion, nr 92, hemställdes, att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville, efter utredning rörande möjligheten och lämpligheten av att inom vårt land inrätta ett statsobligationslotteri, för Riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde giva anledning.

I nu föredragna utlåtande hade utskottet i anledning av nämnda motioner på anförda skäl hemställt, att Första kammaren för sin del måtte besluta, det Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhölle, att Kungl. Maj:t ville, efter utredning rörande möjligheten och lämpligheten av att inom vårt land inrätta ett statsobligationslotteri, för Riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde giva anledning.

Herr Holmquist: Herr talman! I det föreliggande utlåtandet är en fråga uppe, som mycket sysselsatt Sveriges Riksdag: det är statslotterifrågan. Den är närmast föranledd av två motioner, olika till sin art. Herr Trapp har i sin motion yrkat,

att ett statslotteri skall inrättas, men såvitt jag rätt läser hans motion, avser han ett lotteri likartat med det danska klasslotteriet. I herr Åströms motion är, såvitt jag rätt fattar den, klart och tydligt ifrågasatt endast statsobligationsrântelotteri.

Om inrättande av ett statsobligationslotteri.

(Forts.)

Vad nu själva den stora lotterifrågan angår, torde väl knappast meningarna vara delade därom, att lotterier innebära stora olägenheter av moralisk och ekonomisk art. Och jag tror, att på sista tiden har jämväl i länder med sedan gammalt inrättade statslotterier en viss förändrad uppfattning om lotterierna gjort sig gällande. Utskottet har också, såvitt jag rätt fattat utskottets utlåtande, för sin del i det avseendet ställt sig fullt solidariskt med dem, som anse, att lotterier äro liktydiga med uppammande av en passion, som är till skada särskilt för de små i samhället. Emellertid har till dessa moraliska olägenheter sällat sig en ekonomisk olägenhet, och det är den, som bar vänt många sinnen just i lotterifrågan. Det är den ekonomiska olägenheten, att Danmark — och antagligen kommer detsamma även att bliva förhållandet med Norge — tar många miljoner svenska kronor, som eljest skulle kunnat vara en svensk statsvinst. Beloppet är ju av de tillkallade sakkunniga i lotterifrågan uträknat till 8 miljoner, till äventyrs 10 miljoner kronor om året. Nu frambåller utskottet, att utskottet ställer sig för närvarande åtminstone mycket ovilligt emot att den svenska staten skall tråda i den danska statens fotspår och inrätta ett klasslotteri. Skälen härför äro också ganska talande. Utskottet säger, att »en stark folkmening gör gällande, att inrättande av ett statsklasslotteri skulle vara önskligt, men däremot finnas många, som anse, att en sådan åtgärd skulle medföra stegrad spellust och därigenom vålla olägenheter av moralisk och ekonomisk art. Utskottet vill därför ej för närvarande förorda inrättande av ett statsklasslotteri».

Ja, utskottet talar om en stark folkmening, och det är väl alldeles givet, att den folkmeningen har blivit stark just i fråga om inrättande av ett svenskt klasslotteri, därför att där får den sin spelpassion tillfredsställd. Där är det många och stora vinster, därför att man tar kapitalet och väsentligen delar ut det i vinster. Skall man därför verka något till favör för svenska ekonomiska förhållanden, är det efter mitt begrepp alldeles tydligt, att man inom svenska landamären måste inrätta någonting, som ger åt de spelande lika mycket, som det danska klasslotteriet för närvarande ger.

Utskottet åter delar icke den åskådningen. Utskottet anser, att man här skulle kunna gå något slags medelväg. Utskottet förordar nämligen inrättande av ett statsobligationsrântelotteri. Det skulle vara ett sådant lotteri, där endast räntan — utskottet ifrågasätter till äventyrs endast en del av räntan — utdelas såsom vinst. Ja, herr talman, jag tror, att om denna utskottets uppfattning kommer att vinna anklang och ett sådant lotteri,

Om inrättan-
de av ett stats-
obligations-
lotteri.

(Forts.)

ett sådant statsobligationslotteri, blir inrättat, det visserligen här i landet, där spelpassionen är ganska stor, kommer att bli anlitat, kanske till och med bli en vinstgivande affär. Men det är alldeles givet, att när det ränlotteriet ingalunda ger vad det danska klasslotteriet ger, kommer statsobligationslotteriet endast att vara en vandrande annons för lotterier, under det att allmänheten, då det gäller att köpa lotter, förmodligen i långt högre grad än nu kommer att vända sig till det danska klasslotteriet, som kommer att giva mycket, mycket större håvor åt spelpassionen.

Jag tror, att utskottet i sin uppfattning om statsobligationslotteriet har varit ytterst optimistiskt. Utskottet talar därom, att »ett statsobligationslotteri skulle för visso uppmuntra sparsamheten, i synnerhet hos de mindre bemedlade, särskilt om obligationerna ställdes på tillräckligt små belopp».

Ja, nog har jag hört ganska många uppfattningar i lotteri-frågan, men jag har knappast hört, att man såsom ett argument för inrättande av lotterier anför, att de skola uppmuntra sparsamheten hos de mindre bemedlade. Kan man verkligen på allvar ifrågasätta, att de små i samhället, som — därom vittna erfarenheterna från alla länder, där statslotteri finns inrättat — taga sin sista hopsparade skärv för att med avsaknad av det nödvändigaste för sig själva och sina närmaste därför köpa lotter, skola, under förutsättning, att lotteriet får den av utskottet angivna formen, uppfostras till sparsamhet?

Med den uppfattningen om spel och lotterier skulle man väl särskilt i Monaco, i de stora kretsar, som därnere trängas kring spelborden, finna eliten av Europas sparsammaste människor! Men det är ju långt ifrån, att så är förhållandet. Jag tror icke, att det är med rätt och rättvisa förenligt att sätta sparsamheten på samma linje som lotteri och spel.

Vidare säger utskottet: »Genom att inköpa statsobligationer skulle den spelande ej, såsom vid köp av lottsedlar, riskera att förlora sina inbetalda penningar, men däremot alltid hava utsikten att erhålla en större eller mindre vinst vid utlottningen.»

Ja, det är alldeles uppenbart, men fastän det blir en mindre förlust, blir det väl ändå alltid en förlust. Fastän det är en ränfeförlust, är det väl alltid en ekonomisk förlust.

Utskottet säger: »I motsats till klasslotterier skulle ett statsobligationslotteri med sina färre och mindre vinster ej heller bidra till att stegra spelpassionen i landet».

Ja, är icke detta över huvud taget ett fullkomligt grundskott i hela utskottets uppfattning om att vi genom att inrätta ett statsobligationslotteri skulle draga spelpassionens offer från Danmark? Om detta icke stegrar spelpassionen, vad ligger då i det? Jo, att folk inför ett sålunda inrättat statslotteri ställer sig tämligen indifferent. Kan någon tro, att under sådana förhållanden icke strömmen av guld allt fortfarande skulle gå över till Dan-

mark och läggas ned i dess statslotteri då likaväl som nu? Genom inrättande av ett statslotteri har svenska staten då givit ett slags helgd åt spelraseriet. Även om det väl vid närmare eftertanke skulle visa sig, att den formen av lotteri icke har varit en uppmantrau åt klasslotteriet, gives det dock helgd åt lotteritanken. Detta gör, att jag tror, att om en sådan institution inrättades i vårt land, som icke riktade sig på spelpassionens tillfredsställande, så skulle guldets därigenom komma att rinna över till Danmark ännu mer, än nu är fallet.

Om inrättande av ett statsobligationslotteri.

(Forts.)

När jag läste utskottets föreliggande utlåtande, var det en tanke, som trängde sig på mig, den tanken nämligen: är det verkligen här någon fara i dröjsmål? Utskottet börjar sitt utlåtande med att påpeka, att sakkunniga här hava yttrat sig i lotterifrågan i hela dess vidd. Deras utlåtande ligger på Konungens bord för överbäggande av svenska regeringen. De sakkunniga hava framhållit, att det här ifrågasatta medlet, inrättandet av ett statslotteri, skulle vara ett alltför dyrköpt skyddsmedel till förhindrande av den utländska lottsedelstrafiken i vårt land, vilken beräknas förorsaka landet en årlig förlust av minst 8—10 miljoner kronor, som huvudsakligen gå till det danska klasslotteriet. Finns det under sådana förhållanden, herr talman, icke anledning att nu dröja med hela lotterifrågans avgörande och att för närvarande icke skriva till Kungl. Maj:t? Det torde väl vara utom all fråga, att under nu föreliggande förhållanden Kungl. Maj:t kommer att taga under överbäggande planen på inrättande av ett statslotteri under någon av de i betänkandet angivna formerna eller eventuellt några andra former — ty även sådana former lära finnas — och att således Riksdagen i sinom tid får hela frågan här framlagd för sig. Men kan det vara lämpligt att i frågans nuvarande läge med de ekonomiska synpunkter, som jag tillåtit mig här påpeka, om statslotteri nödvändigt skall införas, avskära varje möjlighet för inrättande av ett svenskt klasslotteri i enlighet med den danska typen, åtminstone för närvarande, men däremot, utan att man är fullt inne i frågan, särskilt angiva den andra typen, statsobligationslotteri, såsom den för våra förhållanden mest lämpliga? Jag tror, att så icke är förhållandet. Och därför, herr talman, tillåter jag mig ifrågasätta, att kammaren nu skulle avslå såväl utskottets föreliggande hemställan som de i ämnet väckta motionerna, varom jag alltså, herr talman, framställer yrkande.

Herr Trapp: Herr talman, mina herrar! Utskottet synes hava haft svårigheter att fatta syftet med min motion. Vad har jag då föreslagit? Jo, sedan jag vidrört danska statens klasslotteri och dess ytterligare utvidgningar samt omnämmt, hurusom Norge med början av innevarande år även inrättat ett dylikt penninglotteri för statens räkning, hemställer jag i min

Om inrättan-
de av ett stats-
obligations-
lotteri.

(Forts.)

motion, att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t be-
gära, att Kungl. Maj:t ville framlägga förslag till inrättande för
statens räkning av ett penninglotteri.

Det borde då vara tydligt, att min motion avser ett klass-
lotteri för statens räkning, och detta är den enda form för stats-
lotteri jag känner. Utskottet har emellertid försökt sig på två
tolkningar. Det säger, att när herr Trapp talar om penning-
lotteri, så menar han, »uttryckt med andra ord ett av staten
drivet lotteri, där vinsterna utgöras av penningar i motsats till
varor». Jag undrar, hur det ärade utskottet kunnat komma till
en sådan uppfattning. Har någon någonsin hört talas om ett
statslotteri, där vinsterna utgöras av varor? Ätminstone har
jag icke gjort det.

Utskottet fortsätter med den andra tolkningen och säger:
»Motionären har härigenom låtit sin motion omfatta alla slags
penninglotterier, såväl klasslotterier, där hela kapitalet bortlottas,
som räntelotterier, där allenast ränteinkomsten å det inbetalta
kapitalet (statsobligationer) utgör föremål för utlottning».

Jag anser mig böra inlägga en gensaga. Man skiljer på
penninglotterier och lotterilån. Dessa senare kallas även och
vanligen »premielån» och kunna aldrig innefattas under begrep-
pet penninglotteri.

Slutligen tycks det emellertid klarna för utskottet, ty det
fortsätter: »Av den motivering, som motionären lämnat för sin
framställning, synes likväl framgå, att han i främsta rummet
avsett klasslotterier i närmare överensstämmelse med det danska
klasslotteriet».

Så skriker utskottet till avrättningen av mitt blygsamma
skrivelseförslag. Detta sker på så sätt, att utskottet säger: »En
stark folkmening gör gällande, att inrättande av ett statens klass-
lotteri skulle vara önskligt, men däremot finnas många, som
anse, att en sådan åtgärd skulle medföra stegrad spellust och
därigenom vålla olägenheter av moralisk och ekonomisk art».

Gentemot den starka folkmening, vilken i denna fråga stäl-
ler sig på samma plan som jag, framhåller utskottet, att det
finns många, som hysa en annan åsikt — och *därför* kan ut-
skottet icke förorda etc.

Inför denna upplysta kammare torde jag knappast behöva
påpeka, att det synes mig vila en viss svaghet över utskottets
bevisföring. Jag kommer dock icke att yrka avslag på utskot-
tets kläm, ty jag är angelägen om, att även den väckta frågan
om premielån blir föremål för undersökning. Jag är ingen mot-
ståndare till ett eventuellt införande av denna form, ty även
den kan hava sin mission att fylla. Dock anser jag mig böra
varna för att vänta något resultat av premielån, när det gäller
ett motarbetande av svenska folkets spel på utländska klasslot-
terier.

De av utskottet åberopade sakkunniga yttra härom: »Det ligger otvivelaktigt mycken sanning i det betraktelsesätt, att den nationalförlust, vårt land årligen lider på grund av befolkningens benägenhet att spela på utländska penninglotterier, är ett allvarligt ont och att ett inhemskt statslotteri, ägnat att i form av vinstlockelser tävla med de utländska, är redan i och för sig det kanske förnämsta medlet och i alla händelser en mycket viktig förutsättning för andra åtgärder, ämnade att samverka till hindrande av svensk penningexport till utländska statslotterier.»

Om inrättande av ett statsobligationslotteri.
(Forts.)

Vidare säga de sakkunniga: »Utan tvivel hava de moraliska betänkligheterna emot lotterier i allmänhet och särskilt penninglotterier för statens räkning hämtat de flesta av sina skäl från de skadliga verkningar, som framkallats i högsta grad av nummerlotterierna» — sådana existera nu endast i Österrike och Italien — »och även i viss grad av klasslotterierna. Därtill kommer, att den art av lotteriväsen, som tagit formen av premieobligationslån, ofta fört med sig en del mycket osunda och skadliga spekulationsaffärer med promesser, avbetalningsköp, hyreskontrakt m. m. med premieobligationerna till grund, vilket förhållande också bidragit att bringa finanslotterier i allmänhet i vanrykte.»

Många myndigheter — och även annat förståndigt folk — intyga riktigheten av det först citerade yttrandet. Så framhåller Kungl. Maj:ts befallningshavande i Kalmar län: »Säkraste medlet att förmå svenskarna att icke spela på utländska lotterier vore att inrätta ett svenskt statslotteri.»

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Malmöhus län — den i föreliggande fråga helt säkert mest sakkunniga myndigheten — yttrar bland annat: »Nu gällande lagstiftning är icke tillräcklig att hämma deltagandet i utländska lotterier. Möjligen skulle man genom skärpta lagbestämmelser i någon mån kunna minska deltagandet i lotterier. Kungl. Maj:ts befallningshavande befarar dock, att benägenheten för lotteri är för inrotad för att kunna dämpas genom lagstiftningsåtgärder och tror, att enda utvägen att förekomma eller minska deltagandet i utländska lotterier vore inrättandet av ett statslotteri, som erbjöde med de utländska jämförliga fördelar, eller ett under statens kontroll stående lotteri, varav behållningen användes till allmännyttigt eller välgörande ändamål.»

Varför är det nu av sådan vikt att söka hämma det utflöde av svenska pengar till utlandet, som äger rum, därför att vi sakna ett inhemskt statslotteri? De sakkunniga säga härom: »Det synes icke omöjligt, att det utgående beloppet kan uppgå till omkring 15 miljoner kronor om året». Och vidare: »Denna siffra betecknar en svensk skattgivning till utländska staters budgeter och lotterimäklare, motsvarande mellan halva och hela be-

Om inrättan-
de av ett stats-
obligations-
lotteri.

(Forts.)

loppet av den allmänna svenska bevilningen och måste, oavsett huru man ur moralisk synpunkt uppfattar lotterispelet och dess verkningar, betraktas såsom oförnuftig, oekonomisk och ändamålslös. Det måste därför anses såsom ett obestriddigt intresse för såväl den svenska staten som dess enskilda medlemmar, att ett sådant skatteförhållande till främmande länder, grundat allenast på grovt, ofta bedrägligt anlagda lockelser på spellusten måtte upphöra eller väsentligt begränsas. Ingen art av svensk penningutförelse, ingen post i vår utgående myntbalans, den må hava tillkommit för lyx eller andra njutningsbehov, är i samma grad som denna i saknad av motsvarande valuta och måste, statsekonomiskt sett, avskrivas såsom ren årlig förlust å det svenska arbetets och det svenska kapitalets avkastning.»

Dessa allvarliga ord förlora intet i betydelse därav, att för närvarande det utgående beloppet kan sättas snarare till 20 miljoner kr. än lägre; och de förlora ej heller något i betydelse därigenom, att frestelserna från det närmast liggande utlandet blivit allt större genom utökning av lotterierna i Danmark och genom inrättande även i vårt andra grannland, Norge, av ett statslotteri, som tagit sin början med innevarande års ingång. Och ändock skulle vi fortfarande stillatigande åse, hur denna guldström tappas ur landet! Vi slå oss för vårt bröst och säga: vår höga moral förbjuder oss att inrätta ett eget statslotteri. Hur står det nu till med denna moral? Under åren 1898—1907, alltså under tio år, lämnades koncession åt lotterier i Sverige till ett belopp av över 90 miljoner kronor! Detta vill säga i medeltal minst 9 miljoner kronor om året. Dessa siffror få en stark belysning, när man får veta, att det av oss på grund av sitt statslotteri såsom så omoraliskt ansedda Danmark ända till år 1902 icke sålde statslotter för mer än 2½ miljoner kr. årligen. Och finns det under sådana förhållanden någon rimlig anledning för de svenska statsmakterna att icke söka organisera och leda lotteriväsendet så, att dess skadliga överdrifter bekämpas och större trygghet vinnes i avseende å de spelandes insatser? Av alla europeiska länder är det för närvarande endast Rumänien och Grekland, som stå på samma ståndpunkt som Sverige i avseende å lotteriväsendet. Där som här beviljas endast så kallade licenslotterier. Men kanske dessa länders numera ändrade förhållanden komma att medföra en ändring även i avseende å lotteriväsendet.

Absolut lotteriförbud upprätthålles endast i en enda stat — och det är Monaco. Men där ha de ju i stället spelbanken!

När man nu icke ansett sig kunna gå med på statslotteri, har man sökt hindra spellusten genom prohibitiva åtgärder. Fåfång mödal

I Frankrike, där premiélån och vadhållningsspel äro tillåtna, har sedan år 1836 ett principiellt förbud mot penninglotterier

funnits, men icke kunnat upprätthållas, och penningutströmningen från Frankrike till utlandet beräknas till cirka 50 miljoner francs, men är sannolikt mycket större.

I vårt land synes man, av vissa blänkare i pressen att döma, hava tänkt sig en kontroll genom postverket. Sådant kan icke ske annat än genom ett kränkande av brevhemligheten, och detta åter vore väl att söka »bota ett ont med ett sjufalt värre». Svenska folket är visserligen gott i sin innersta rot, som det heter, eller för att begagna utskottets terminologi »med andra ord uttryckt» — beskedligt. Men ett dylikt våld torde det icke kunna finna sig i.

Därtill torde ett sådant tillvägagångssätt som inrättande av det svarta kabinettet vara ineffektivt och medföra betänkliga och egendomliga konsekvenser. Jag tillåter mig nämna, att i Förenta staterna, där postbefordringsförbudet existerar, men ej kan upprätthållas, finnes en lista på förbjudna adressater, bland vilka återfinnes vår medkammares högt ärade talman, som således hindras att emottaga brev och hyllningar från vänner och meningsfränder i den stora republiken — och detta av den oskyldiga anledningen, att han på sin tid varit med om den patriotiska gärningen att stifta Dramatiska teaterns lotteri.

Herr talman, jag skulle nog gärna vilja yrka bifall till min motion, men då jag står gentemot ett enigt utskott, som under denna session redan hemfört så många segrar, dristar jag knappast att nu göra det. Skulle emellertid min åsikt vinna någon genklang i denna kammare — kammaren har förr en gång beslutat i min motions syfte — och ett sådant yrkande från annat håll framställas, skall jag naturligtvis med glädje förena mig därom.

För närvarande, herr talman, framställer jag alltså intet yrkande.

Herr Steffen: Herr talman, mina herrar! Den förste ärade talaren framhöll med styrka, att enligt hans uppfattning ett statsobligationsräntelotteri i Sverige icke skulle kunna konkurrera med det danska klasslotteriet och att det därför vore alldeles föfång möda att inrätta ett sådant obligationslotteri i vårt land. Men det förefaller mig, som om den ärade talaren därvid förbisaåg en sak, nämligen att utskottet i sin motivering tydligen har pekat på, att Kungl. Maj:t säkerligen icke skulle underlåta att vidtaga restriktiva eller prohibitiva åtgärder mot spel på utländska lotterier i sammanhang med inrättandet av ett statsobligationsräntelotteri i Sverige. Vad vi här skola bedöma, om vi vilja hålla oss till vad utskottet verkligen har velat anbefalla, är således denna kombination emellan prohibitiva åtgärder och ett statsobligationslotteri. Detta synes mig väsentligen bryta uttuden av herr Holmquists första anmärkning.

Vidare gjorde herr Holmquist en skarp anmärkning mot ut-

Om inrättande av ett statsobligationslotteri.
(Forts.)

Om inrättan-
de av ett stats-
obligations-
lotteri.

(Forts.)

skottets klart uttalade och, enligt min mening, välgrundade uppfattning, att ett statsobligationsrântelotteri skulle kunna anses vara ett medel att uppmuntra till sparsamhet. Herr Holmquist talade emellertid i detta sammanhang om lotterispel över huvud taget och alldeles särskilt om klasslotteri och lotterispel, sådant det bedrivs t. ex. i Monaco. Den ärade talaren ville hava kamraren med på argumenteringen: huru kan man tala om, att ett lotteri av *sådan* art skall kunna uppmuntra till sparsamhet? Det är ju alldeles klart, att om man icke tar i ögonsikte just det, som utskottet här har särskilt velat anbefalla, nämligen ett obligationsrântelotteri med dess alldeles egendomliga beskaffenhet, så skall man lätt kunna komma till rätt egendomliga slutsatser beträffande utskottets ställning till lotterifrågan samt till en förnekelse av möjligheten att uppmuntra till sparsamhet genom lotteri. När vi taga i ögonsikte, vad ett statsobligationsrântelotteri eller över huvud taget ett statens rântelotteri skulle innebära, ställer sig dock saken annorlunda. De mindre bemedlade — och det är dem herr Holmquist särskilt talade om — skulle uppmuntras att lägga ihop små besparingar för att med dessa köpa de statsobligationer, som utskottet i detta sammanhang föreslagit borde ställas på tillräckligt små belopp, eller uppmuntras att i annan form insätta sina sparmedel hos staten, ifall staten anordnar en annan form av rântelotteri. De skulle uppmuntras därtill, säger jag, genom utsikten till en lotterivinst. Denna vinst skulle tagas *icke* ur det hopsparade *kapitalet*, utan ur den *rânta*, som under normala fall skulle utfalla på detta hopsparade kapital. Antingen skulle *hela* rântan delas ut till vinst åt de spelande, d. v. s. åt ägarna av dessa obligationer eller sparmedel hos staten, eller ock skulle en *del* av rântan behandlas på detta sätt, och varje ägare av obligationer eller sparmedel hos staten skulle utfå resten av rântan på normalt sätt. Det synes mig vara tydligt, att en hel del sparmedel verkligen skulle kunna på detta sätt hopskjutas under inflytande av det allmänna begäret att »räcka lyckan ett finger» genom att spela på lotteri. En hel del folk i mindre goda ekonomiska förhållanden skulle genom en sådan inrättning, som här ifrågasättes, drivas till att göra besparingar och att insätta dessa hos staten, under det att de under andra förhållanden, om ett sådant lotteri icke funnes, icke skulle göra dessa besparingar alls eller skulle spela bort en massa pengar på vanliga, mest utländska lotterier. Vad man således vinner för sparsamheten är en verklig ökning av hopsparat kapital, och man vinner detta genom att så att säga »spela på spelbegärets sträng» hos människorna.

Herr Holmquist gjorde dessutom en ganska skarp anmärkning med innebörden, att de stackars människor, som på detta sätt lockades av staten att spela, skulle göra förluster. Ja, naturligtvis; men förlusten komme att bestå antingen i hela rântan

av det hopsparade kapitalet eller i en del av denna. Och som dessa sparpengar, i sitt belopp på varje individ, väl icke komne att bliva synnerligen stora, skulle den ifrågavarande ränteförlusten aldrig gå upp till något avsevärt stort belopp för den enskilde. Jag kan således icke inse, att herr Holmquists argument på denna punkt heller har någon synnerlig styrka.

Om inrättande av ett statsobligationslotteri.
(Forts.)

Jag ber att vidare få vända mig mot den i början av herr Trapps anförande gjorda invändningen. Herr Trapp är av den uppfattningen, att det finnes endast en enda art av statslotteri eller kanske litet noggrannare uttryckt statspenninglotteri, nämligen klasslotteriet, och att det är obehörigt att beteckna statsobligationsräntelotteriet såsom penninglotteri eller såsom lotteri över huvud taget — om jag icke missförstod honom alltför mycket. Detta är emellertid en uppfattning, som endast beträffar den rena terminologien eller uttryckssättet och rör alls icke vid realiteten. Det kan icke gärna falla herr Trapp in att förneka, att om staten tar upp ett obligationslån och lottar ut hela räntan eller del av räntan på obligationerna, detta dock är ett lotteri och att det är ett penninglotteri samt att det är ett statspenninglotteri eller statslotteri.

Herr Trapp kan väl under inga förhållanden förbjuda oss att använda denna av sakförhållandena betingade, ytterst rimliga och alldeles riktiga terminologi, och det är ingenting annat utskottet gjort. Nu gjorde herr Trapp också den skämtsamma invändningen, att han aldrig hört talas om ett statsvarulotteri. Nej, det har icke heller jag gjort. Utskottet har i motiveringen endast velat klargöra begreppet penninglotteri, genom att framhålla den omständigheten, att det finnes konstlotterier, hantverkslotterier och vissa andra, som visserligen icke äro statens, men där i varje fall *varor* utlottas och icke pengar. Vi hava dessutom velat göra klart, att när man tagit sikte på penninglotterier, måste man skilja mellan statens och privata och, i avseende å statens penninglotterier, skilja mellan de lotterier, där kapitalet eller en väsentlig del av kapitalet är föremål för utlottning, och den klass av lotterier, där kapitalet ligger fast hos långgivaren, obligationsinnehavaren eller insättaren av sparmedel hos staten, och endast räntan på kapitalet blir föremål för utlottning.

Då utskottet varit av den uppfattningen, att alimänhetens begär att spela på lotteri icke kan effektivt bekämpas i vårt land uteslutande genom prohibitiva åtgärder, utan att dessa behöva kompletteras genom ett icke blott tillfälligt utan ett permanent lotteri, ett permanent statspenninglotteri, har utskottet ansett sig vara skyldigt att samtidigt framhålla, vilken art av statspenninglotteri som synes utskottet vara ur moralisk och ekonomisk synpunkt minst betänkelig eller kanske icke alls synnerligen betänkelig, nämligen just räntelotteriet. Nu är det visserligen sant, att

*Om inrättan-
de av ett stats-
obligations-
lotteri.*

(Forts.)

utskottet har särskilt talat om ett statsobligationsräntelotteri och att man kanske hade hellre bort endast peka på inrättandet av något statsräntelotteri över huvud taget av vilken art som helst; men orsaken till att utskottet sysselsatt sig särskilt med obligationslotteriet är ju den, att det i herr Åströms m. fl. motion varit särskilt fråga om denna art av statsräntelotteri.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Åström: Då utskottet tillstyrkt bifall till den motion, som av mig och några medmotionärer i kammararen väckts, skulle jag saknat all anledning att här i dag yttra mig något, men då den förste ärade talaren framhöll, att ett sådant lotteri som vi föreslagit icke skulle leda till det mål som vi hade tänkt oss att vinna och därför yrkade avslag såväl på vår motion som på herr Trapps motion och utskottets betänkande, så ber jag att få säga några ord.

Den första ärade talaren yttrade, att det var icke lönt att inrätta ett lotteri av denna art och beskaffenhet, ty därmed vunne man ingenting. Det måste vara större vinstchanser för dem som spelade. I annat fall gingo de hellre över och spelade på danska lotterier, som i detta fall hade större fördelar. Den ärade talaren glömde dock bort, att i det danska lotteriet får man lov att köpa nya lotter för varje dragning och att ifrån den spelandes insats där en stor vinst, som tillkommer danska staten, avdrages. I ett obligationslotteri på sätt vi hava föreslagit det, skulle den spelande icke förlora något kapital. Alla de pengar han har insatt får han igen förr eller senare och han får eventuellt även igen räntan i form av någon vinst. Själva kapitalet får han ju alltid en gång åter. Det är givet och klart, att däri ligger en mycket stor skillnad, så att dessa lotterier kunna icke anses vara jämförbara. Vi hava dock i den motion som jag har avlämnat icke absolut hållit på ett obligationslotteri utan vi hava uttalat oss för att ett lotteri i landet borde inrättas, varigenom man skulle kunna undvika, att pengar till danska och tyska lotterier strömmade ur landet. Vi hava emellertid tänkt oss att då man icke i Sverige är villig införa ett rent klasslotteri, man genom inrättandet av ett obligationslotteri skulle vara villig söka lösa lotterifrågan och att man möjligen skulle kunna få Riksdagen med på att inrätta ett lotteri av denna art. De huvudsakligaste skäl som förut anförts emot inrättandet av lotteri i landet hava varit, att lotteri skulle utarma befolkningen, att den spelande skulle spela bort sin sista skärv och att det skulle bliva fattigdom och elände. Ett obligationslotteri kan icke verka på ett dylikt sätt. Den spelande måste för att spela vara innehavare av en obligation, han måste vara kapitalist om ock i ringa grad och han kan således icke komma

i den ställning, som han skulle göra, när han spelade bort sin sista skärv.

Den förste talaren yttrade, att emot obligationslotteri kunde han icke göra så stora invändningar, men det kommer endast att vara en vandrande annons för danska klasslotteriet. Jag har mycket svårt att följa honom i detta hans resonemang, då det ju är, såsom han själv erkänner, så ytterst stor skillnad emellan de båda lotterierna. Det är möjligt och det kan ju både tänkas och är mycket troligt att i första hand åtminstone lyckas man icke få alla dem som nu spela på danska klasslotteriet att övergå till eller spela på detta lotteri. Men det har dock visat sig — herr Trapp motsade det, men jag tror det blir mycket svårt att bevisa — att just dessa i Frankrike införda obligationslotterier hava verkat mycket gott och att stora kapital på det sättet äro i det landet uppsamlade. Det har sagts, icke här i riksdagen i dag, men på annat håll, att de där obligationerna sjönko i värde, så att den spelande i alla fall när han skulle sälja dem, förlorade kapital. Det är icke förhållandet. Det är klart, att ett sådant papper har variabelt värde, men på den tidpunkt vi väckte vår motion uppgick kursen för dylika franska obligationer till 96 % och det kan man väl icke under nuvarande penningförhållanden anse vara en låg kurs.

Den förste ärade talaren sade, att man genom inrättande av ett dylikt lotteri som här föreslagits, skulle befrämja spelpassionen, väcka den, driva folk som förut icke alls spelat att inlåta sig på lotterispel. Ja, det är icke så lätt att härom dömma, men det är fråga, om det ligger någon sådan förskräcklig fara häri. Ett faktum är ju, att lotterispel för närvarande här i landet hedrives i mycket stor skala och att det bedrives med stor begärlighet, ehuru de lotterier som finnas äro mycket ogynnsamt uppställda för de spelande.

Det är under sådana förhållanden och, då jag tror att man icke kan tänka sig att kunna åstadkomma ett förbud för lotterispel, som kan bliva effektivt och då jag icke heller kan tänka mig, att ett lotterispel blir mera moraliskt för det att det avser att gagna ett gott ändamål, som jag tycker att man borde göra ett försök med införande av ett obligationslotteri, varigenom de spelande icke riskera att förlora några större summor. Det behöves för att deltaga i ett sådant lotteri i alla fall en ganska stor summa pengar och deltagandet blir därför i alla fall säkerligen vida mindre än på ett klasslotteri. Försöket vore ju att leda spelet in på ett område, varigenom spelets farligaste konsekvenser för de spelande skulle minska. Jag menar att spelets farligaste sida måste anses vara den, att den spelande genom spelpassionen blir utarmad.

Den förste talaren framhöll till sist, att man genom inrättande av ett dylikt lotteri skulle giva helgd åt lotteritanken.

Om inrättande av ett statsobligationslotteri.

(Forts.)

Om inrättan-
de av ett stats-
obligations-
lotteri.

(Forts.)

Att vi härigenom giva någon vidare helgd åt lotteritanken kan jag icke finna, ty den har nog givits redan förut i vårt land när så stora lotterier, som här är efter år tillåtits, hava funnits. Numera har man nog endast att söka avvänja den, antingen detta nu skall ske genom förbud mot lotterispel eller genom att på annat sätt söka avleda dess påstådda farliga följder och jag tror därför, att det skulle vara av mycket stor vikt om vid behandlingen av lotterifrågan man låte undersökningen ske även med tanken fästad på ett obligationslotteri. Det är emellertid även andra förhållanden, som i det fallet äro att tänka på, och det är det behov vi faktiskt hava i vårt land att åstadkomma en inhemsk upplåning.

Under de senare åren, jag räknar nu endast perioden 1906—1911, har vår statsskuld stigit med nära dubbelt och vår skuldsättning på utlandet fortgår i ett sådant raskt tempo, att man kan vara alldeles övertygad om att inom några år skall det vara omöjligt för oss att i utlandet upplåna medel. Det skulle då vara väl betänkt om man, när staten fortfarande för att främja en del ändamål, behöver pengar dessa anskaffades genom upplåning inom landet och att man därvidlag gjorde det genom obligationer med räntevinstutdelning.

Herr vice talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets betänkande.

Herr Alexanderson: Herr talman! Det anförande herr Steffen nyss höll till förmån för utskottets förslag skilde sig enligt min tanke i flera avseenden synnerligen förmånligt från utskottets eget utlåtande, och det var välbehövligt. Jag saknar för min del i detta utlåtande varje klart påpekande av, att inrättandet av ett sådant här statsobligations- eller räntelotteri som utskottet föreslår, ej i minsta mån gör överflödigt en strävan att ta till skarpare prohibitiva åtgärder mot spel på utländska lotterier, än som för närvarande äro lagstadgade. Utav utlåtandet får man snarare den känslan, att utskottet velat pröva det förordade lotteriet såsom ett medel, till vilket utskottet sätter verklig tilltro i avseende på förmåga att motverka den utländska spellusten. Utskottet säger i själva verket, att det för närvarande ej vill uttala sig för ett statslotteri. Det tyckes som om utskottet härmed velat antyda, att om man framdeles finner, att obligationslotteriet ej gör den effekt man åsyftat, får man övergå till ett statens klasslotteri. Ur den synpunkten syntes mig herr Holmquists kritik fullkomligt träffande, då han anmärkte, att det vore alldeles givet, att detta statsobligationslotteri komme att visa sig ineffektivt; och har man då låtit suggerera sig av den tanken, som man numer finner allt vanligare, att det ej finnes annat att göra, sedan man försökt andra medel, än att gå till ett svenskt statslotteri, är man framme vid vad jag betraktar som en olycka.

Om man däremot såsom herr Steffen såsom syftemål med företaget betonar icke att konkurrera med utländska lotterier, utan att uppmuntra svensk sparsamhet genom att bereda denna premier i form av en oskyldig lotterivinst, då hade man mycket skarpt bort markera denna betydligt begränsade uppgift, som det av utskottet föreslagna obligationslotteriet har.

Om inrättande av ett statsobligationslotteri.

(Forts.)

Vidare förefaller det mig egendomligt, att utskottet utan vidare satt likhetstecken mellan obligations- och räntelotteri. I utlandet har det på senare tid framkommit flera mycket beaktansvärda uppslag att anordna räntelotterier i helt annan form än obligationslotteri, nämligen i en form, som skulle på svenska förhållanden kunna tillämpas exempelvis så, att man låte insättare på postsparbanken få lägre ränta än nu och deltaga i mån av insatser på sparbanksboken i ett litet lotteri, som skulle ersätta den övriga räntan. Den formen förefaller mig mycket mera hoppgivande beträffande dess verkan att öka sparsamheten än att låta personer inköpa obligationer, ty detta sista är en form för sparande, som för svenska folket, särskilt dess enklare lager, är alltför främmande. Att man anlitar den i andra länder, där den mera lämpar sig för folkets vanor, visar ej, att den är något fördelaktigt för oss.

Då man hör de invändningar, som göras mot oppositionen mot ett svenskt statslotteri, är det två saker, som förefalla mig särskilt anmärkningsvärda. Det ena är den framträdande bristen på insikt om vad det i själva verket måste komma att innebära för framtiden, att vi inrätta ett statslotteri. Det är ganska få bland dem, som man resonerar med om denna sak, och som man finner förut-intagna av känslan, att det måste bli ett svenskt statslotteri, vilka i själva verket besinnat, huru ett konkurrenskraftigt svenskt statslotteri måste se ut. Det är ej nog med, att vi inrätta ett sådant, utan om det skall konkurrera i avsevärd mån med de utländska, så måste det finnas en hel stab av personer, som antingen direkt auställda i statens tjänst eller i allt fall med statens goda minne positivt verka för utbredande av spellusten — en hel stab av antingen i statens tjänst anställda eller i alla fall av staten *auktoriserade kollektörer*, som skulle sprida sig över hela landet och utöva sin inverkan. Det är från södra Sverige som man framför allt säger, att dessa olügenheter har man redan, emedan folk där redan spelar på lotterier så i stor utsträckning, att det i detta avseende ej skulle ha någon betydelse, om ett statslotteri inrättades. Men beträffande norra och mellersta Sverige kan man ej komma med ett dylikt påstående. Det kan ej förnekas, att i dessa delar av landet skulle inrättande av ett inhemskt lotteri med ett dylikt lotteris auktoriserade kollektörer i verkligheten uppdriva spellustan till former så omfattande, som den för närvarande ej i ringaste mån har.

Om inrättan-
de av ett stats-
obligations-
lotteri.

(Forts.)

Det andra anmärkningsvärda är det lätta sätt, varpå man glider förbi tanken på yterligare prohibitiva åtgärder mot utländska lotterier, särskilt det lätta sätt, varpå man anser sig kunna avfärda de förslag, som framkommit angående strängare postala åtgärder. Dessa avfärdar man helt enkelt med hänvisning till att brevhemligheten ej får under några förhållanden kränkas. Men man inlåter sig ej på någon närmare undersökning, huruvida ej förhållandenas natur i själva verket möjliggör, att utan att brevhemligheten kommer i någon som helst verklig fara postverket ändå kan göra åtskillig nytta till förhindrande av att utländska lotteriers annonser komma de svenska kunderna till del. Ut i herr Trapps motion omnämnes såsom en ifrågasatt åtgärd bredvid de postala åtgärderna, att man skulle straffbelägga själva spelandet. Härom har emellertid ej på allvar varit fråga, utan det har gällt strängare åtgärder mot *förmedlarna*, och utan all fråga kan man komma rätt långt på den vägen. Just i det betänkande, ur vilket herr Trapp själv citerat några siffror, finnes med mycken klarhet angivet både hur konsekvenserna skulle te sig, om man inrättade ett svenskt lotterispel, och hur man skulle kunna åstadkomma verk samma prohibitiva åtgärder och bland annat även postala sådana på ett sätt, som ej synes vara behäftat med några verkliga faror för brevhemligheten. Jag ber att få rekommendera till studium detta 1910 års betänkande av de sakkunnige i lotterifrågan, som efter vad jag funnit är synnerligen litet känt, ehuru förtjänt av att vara det i hög grad.

Som sagt, därest jag kunde tro, att det här föreslagna medlet skulle hjälpa oss att undgå faran av ett statens klasslotteri — medan jag däremot nödgas tro, att det tvärtom kommer att leda oss vägen dit, till detta lotteri, ur vilket vi sedan på många decennier ej kunna komma fria — om jag kunde tro det, säger jag, skulle jag, om ej gilla, så dock ej sätta mig emot den skrivelse, som här är föreslagen. Men med hänsyn till de betänkligheter jag hyser, och den motivering utskottet åberopar för det resultat, vartill det kommit, måste jag förena mig i herr Holmquists yrkande på avslag.

Herr Lamm: Herr vice talman! Den näst föregående talarren har satt denna fråga i samband med möjligheten till en inhemsk upplåning för statens räkning. Men jag tror för min del ej, att man kommer långt på den vägen, ty det är klart, att om man skall göra dessa premieobligationer, eller vad man kallar dem, till någon för staten acceptabel ränta, måste den bli mycket låg och därför litet tillfredsställande för den stora allmänheten och så mycket lägre som man skall åstadkomma premier, som äro lockande för de spelande. Han sade dessutom, att det föreslagna statslotteriet vore helt olika det danska klass-

lotteriet och det är riktigt; men just därför tror jag, att det skulle bli ineffektivt, såsom åtskilliga påpekat, och att det ej finnes någon anledning att kasta sig in på det för att mota vad man anser nationalekonomiskt ofördelaktigt genom det danska klasslotteriets inflytande.

Om inrättande av ett statsobligationslotteri.

(Forts.)

Jag har för min del varit mycket tveksam i denna fråga. Jag tyckte stundom, att det kanske var litet hypermoraliskt att ej ha något klasslotteri i Sverige och jag har också haft den känslan, att för mycket penningar gått till Danmark för detta ändamål. Men när jag sista gången i höstas var i Danmark, satte jag mig i förbindelse med personer, som jag trodde om att kunna ha ett omdöme i frågan, och fick den uppfattningen, att man i Danmark hade mycket olika meningar om innebörden av detta klasslotteri med den omfattning det nu tagit. Jag har även fått mig tillskickade tidningsartiklar t. ex. ur Berlingske Tidende, där man tagit mycket stark ställning mot klasslotteriet och påpekat, huru det så småningom vunnit större och större terräng och huru lotteriens och lotternas antal ökats. Man har ock påpekat de omoraliska följder, som detta haft med sig bland de spelande, isynnerhet inom de mindre lyckligt lottade klasserna samt huru för varje gång lotterna omsatts, pantlånarnas verksamhet blivit väsentligt ökad. Man har även framhållit andra dåliga konsekvenser som lotteriet fört med sig. Sålunda kan jag ej se annat än att man i Danmark har tämligen delade meningar om just innebörden av dessa klasslotterier.

När saken ligger så, har jag för min del ej funnit någon anledning att taga position i denna fråga för införandet av ett statslotteri i Sverige, utan skall be att få ansluta mig till det yrkande, som gjorts av herrar Holmquist och Alexanderson.

Herr Steffen: Herr talman! Det är mig, med allt instämmande uti mycket av herr Alexandersons uppfattning, likväl omöjligt att rätt förstå hans ståndpunkt i ett avseende. Det synes mig, att herr Alexanderson har ägnat alltför liten uppmärksamhet, åtminstone i sitt anförande här i dag, åt den oerhört stora nationalekonomiska förlust, som vårt land lider genom spelandet på utländska lotterier, samt att han icke nog beaktat den möjlighet, som dock tydligen föreligger, ifall vi skulle få ett svenskt statens *klasslotteri*, att motarbeta de skadliga privatekonomiska följderna av denna art av lotterispel. Det vore ju ej nödvändigt, att staten stoppade in uti den allmänna skattesäcken alla de medel, som inflöte genom ett statens klasslotteri här i landet, utan det vore fullt tänkbart att staten reserverade en del av dessa medel för någon särskild användning, som vore särskilt avsedd att bland de spelande motverka de privatekonomiskt skadliga följderna av spelet. Man skulle ju kunna tänka sig en lotterilagstiftning, enligt vilken halva nominalvärdet av

Om inrättan-
de av ett stats-
obligations-
lotteri.

(Forts.)

varje lottsedel skulle innestå hos staten såsom sparmedel för lottägarens räkning. Denne senare skulle sålunda även i detta fall, liksom då det var fråga om ett statens räntelotteri, bli för- anledd att spara ett kapital i och genom det, att han spelade på statens lotteri.

Om sålunda den privatekonomiska sidan av saken, såväl som den nationalekonomiska och statsfinansiella, ställer sig helt an- norlunda med ett svenskt klasslotteri än med ett spelande på ut- ländska lotterier, kan det väl ej heller förbises, att även den moraliska sidan av saken kan te sig något annorlunda, om sta- ten skulle inrätta ett sådant lotteri här i landet på ett förnuftigt sätt. Den moraliska skadan vore, synes mig, i sitt maximum, när det med dåligt nationellt samvete eller i trots av en even- tuell prohibitiv lagstiftning från svensk sida spelades på utländ- ska lotterier. Staten skulle naturligtvis förbjuda, att det på ett spellystnaden upphetsande sätt gjordes reklam för statslotteriet, vilket redan det vore ett stort framsteg vid jämförelse med de utländska lotteriernas reklammetoder. Medvetandet om, att sta- ten hade vidtagit alla möjliga åtgärder för att motarbeta de mo- raliskt och ekonomiskt skadliga verkningarna av lotterispelet i sammanhang med sitt eget klasslotteri, det medvetandet skulle, synes mig, om icke alldeles bortskaffa den moraliska skadan, dock göra den vida mindre än för närvarande.

Detta har jag velat hava sagt, för att icke herr Alexander- sons uttalande om ett i framtiden skymtande statens klasslotteri skall låta denna fråga i kammarens protokoll framstå uti en allt- för ensidigt ogynnsam dager.

Herr Nilson, Karl August: Herr talman! Det sista anfö- randet av herr Steffen har uppkallat mig. Det skiljer sig så vä- sentligt från hans första anförande, och jag beklagar i synnerhet, att sista momentet av vad han sade om herr Alexandersons utta- lande kommit till. Kunde jag gå ut ifrån den synpunkt, som herr Alexanderson framställde, att utskottet menat, kunde det möjligen vara något att tänka på, men med den förklaring, herr Steffen givit däråt, skymtar ju dock i framtiden detta klass- lotteri såsom varande en möjlighet. Men att ett klasslotteri icke är önskligt för landet, torde väl icke här behöva föras i bevis. Man har så många gånger i riksdagen framhållit vådor- na av sådana klasslotterier, att det behöves nu icke därom talas. Och jag är förvissad om, att denna kammare aldrig skall vilja vara med om att leda vårt folk in på sådana vägar, där de mo- raliska vådorna äro så stora som med ett sådant lotteri, som så mångfaldiga gånger förut påvisats. Den kommission, som avgivit yttrande rörande möjligheten att förhindra utländska lottsedlars spridande i riket, har ju också enligt utskottets eget utlåtande påvisat, att som motvikt mot de ekonomiska vådor de

utländska lotterierna innebära för vårt land och varom herr Steffen talade, kan ett klasslotteri (alltså ej ett obligationslotteri) påkallas, men, säger utskottet, de sakkunniga vore av den åsikten, att ett statslotteri, intill dess att, efter anlitande av andra utvägar, en närmare erfarenhet blivit vunnit, vore ett alltför dyrköpt skyddsmedel mot nämnda missförhållande.

Om inrättande av ett statsobligationslotteri.

(Forts.)

Det kan väl då enligt min mening icke vara tänkbart, att man skulle vilja med ett enda finger hjälpa till att inrätta ett klasslotteri. Återstår sålunda den tanke, som framgår av ordalysen i utskottets utlåtande, nämligen inrättandet av ett statsobligationsräntelotteri, och därvid har jag också trott, att utskottet menat, att detta skulle vara ett försök för att undersöka, om det vore möjligt eller lämpligt och huruvida man på så sätt kunde förhindra spellustan. Men jag vill för det första fråga: ha vi icke förut haft obligationslotterier här i landet? Det ha vi haft vid flera tillfällen. Men har det visat sig, att detta minskat spellustan? Jag svarar nej. Och ha vi icke också haft en annan erfarenhet av dessa obligationslotterier, nämligen den att de icke hava varit lockande? Nej, helt andra chanser måste en spelare ha för att känna sig hägad att sätta in pengar på spel. När vi alltså icke behöva obligationslotterierna för att pröva dem eller för att kunna använda dem som motvikt mot utländskt lotterispel, kan jag icke finna, varför den väg, som utskottet föreslagit, skulle vara lämplig; och när därtill kommer, såsom från flera håll pointerats, att staten icke skall göra någon vinst på lotteriet och ej heller de spelande, vad i alla dar skall det hela då tjäna till?

Jag ber, herr talman, att få yrka avslag på såväl utskottets hemställan som på motionerna.

Herr Steffen: Herr talman! I anledning av den siste ärade talarens anförande ber jag att få framhålla för kammaren, att mitt sista anförande naturligtvis står helt och hållet för min egen räkning och icke får sammanblandas med utskottets uppfattning. Jag ville endast inför kammaren försöka att något komplettera den uppfattning av ett statens klasslotteri, som möjligen kunnat uppstå med anledning av herr Alexandersons synbarligen något ensidiga framställning av saken.

Herr Lyckholm: Herr talman, mina herrar! Man har här sökt framhålla den moraliska vådan av att spela på lotteri, och det har utav åtskilliga talare förut bemötts med, att vådorna av att spela på ett svenskt lotteri kunna icke vara större än vådorna av att spela på utländska sådana. Näppeligen — såsom påtänkes — går det att hindra svenska folket att spela på lotteri.

Herr Alexanderson nämnde, att i södra Sverige skulle spelseriet vara större än i de övriga delarne. Min erfarenhet är

Om inrättan-
de av ett stats-
obligations-
lotteri.
(Forts.)

åtminstone icke sådan, att spelraseriet är mindre åtminstone i vissa delar av västra Sverige, och även om så skulle vara, vill jag dock för Första kammaren påvisa, att denna fråga har inträtt i ett annat skede, sedan norska stortinget beslutat en lag om inrättande av ett penninglotteri. Den beslutades den 2 maj 1912, och den underskrevs samma dag på Kristiania slott av kung Håkon. Lagen består av 5 paragrafer, och däri föreskrives, att det skall inrättas ett lotteri på 15 år och att det skall ske fyra dragningar om året. Insatssumman i varje dragning är 400,000 kronor. Högsta vinsten är i varje dragning 50,000 kronor och sedan finnes det mindre vinster på 30,000, 20,000, 10,000 och 5,000 kronor o. s. v. Sverige kommer sålunda att bli, likaväl från sin västra granne som hittills från de södra grannländerna, utsatt för att bli påpräglad lotterisedlar från annat land till det landets ekonomiska nytta. Jag har förut här i Riksdagens Andra kammare 1908 tagit till orda för penninglotteriers inrättande och av alla de anmärkningar, som sedan dess däremot invänts, har jag ej funnit mig övertygad, att svenska folket skulle taga större moralisk skada att spela på svenska penninglotterier än på utländska; kommer så därtill, att vårt land däraf skulle hava en årlig kapitalbehållning av kanske 8 å 10 miljoner kronor, så är det utan tvekan jag på det varmaste vill förorda inrättande av penninglotteri.

Herr talman, för ögonblicket har jag endast att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Holmquist: Jag skall endast be att få yttra ett par ord. En del talare ha bemött mitt första anförande, ehuru jag måste bekänna, att deras bevisning icke rubbat min ståndpunkt. Men i ett avseende har icke ett ord yttrats till bemötande av vad jag då sade.

Jag vill påpeka, att enligt utskottets utlåtande kommer antagligen inom den närmaste tiden *hela* lotterifrågan att föreligga på kamrarnes bord i form av en kungl. framställning. Finns det under sådana förhållanden någon särskild anledning för kammaren att icke uppskjuta den nu avhandlade frågan, till dess verkligen lotterifrågan *i sin helhet* ligger före, särskilt som i avseende å utskottets utlåtande ganska olikartade meningar och tolkningar kunna göra sig gällande?

Herr Daunström: Herr Lamm yttrade nyss, att han erfarit, att meningarna även i Danmark voro delade i fråga om fördelarna av ett klasslotteri, och att även där uttalats betänkligheter ur moralisk synpunkt mot ett sådant lotteri. Må också vara, att det finnes sådana moraliskt upphöjda idealister även i vårt södra granland. Men jag tror dock icke, att danska staten tänker på att upphöra med sitt klasslotteri, så länge den på

detta bekväma sätt kan beskatta nära nog hela Sverige genom att draga in svenska penningar till Danmark och danska statskassan. Jag är nämligen övertygad, att danskarna äro så ekonomiskt praktiska, att de allt framgent komma att låta sitt numera med ett s. k. koloniallotteri utbyggda statslotteri verka befruktande för den danska nationalekonomien.

Om inrättande av ett statsobligationslotteri.
(Forts.)

För Sverige däremot vållar det vitt utbredda spelet på utländska lotterier en betydlig årlig nationalförlust. Denna spel-lust, som förr var begränsad till landets södra del, sträcker sig nu över hela Sverige, även till de nordligaste landskapen, så att man nu kan påträffa danska klasslotter till och med i lapparnas kåtor. Denna spelpassion, som förefinnes hos alla samhälls-klasser, kan sägas ha blivit en epidem, som vållar landet stor ekonomisk skada. Det är därför icke försvarligt, att statsmak-terna alltjämt tveka att vidtaga de åtgärder, som erfordras, för att denna spellust skall bliva så oskadlig som möjligt för land och folk.

Det finns ingen möjlighet att isolera spellustan och de spel-sjuka genom några prohibitiva eller restriktiva mått och steg, så att människorna skulle nödgas helt betvinga sitt begär att spela. Förbud tjänar ej mycket till, utan det behöves rent prak-tiska åtgärder. Det fordras ett motgift, som kan kraftigt mot-verka den nu rådande spelepidemien i landet och särskilt den därav vållade nationalförlusten av minst ett tiotal miljoner år-ligen. Min övertygelse är, att det enda verksamma motgifftet är att inrätta ett svenska statens penninglotteri, vare sig ett s. k. klasslotteri, vilket jag tror vara det kraftigaste medlet, eller ett statsobligationslotteri, vilket tillfälliga utskottet enat sig om att tillstyrka.

I teorien tar det sig nog så bra ut att i denna fråga visa en moralisk förnämhet och slå ifrån sig varje tanke på ett stats-lotteri, under det en mängd enskilda lotterier i landet få florera. Men rådfrågar man den praktiska erfarenheten, får man snart en annan blick på tingen, och man skall snart inse det ända-målslösa i att söka endast vidtaga restriktiva åtgärder, såsom t. ex. kränkande av brevhemligheten, i det att postverket skulle äga att lägga beslag på förmodade lotteribrev.

Gentemot herr Holmquist, som fann lämpligt, att man borde avvakta det förslag i lotterifrågan, som kan vara att vänta från regeringen, må framhållas, att regeringen sannolikt kommer att bygga sitt förslag på lotterikommitténs utredning. Och denna utredning innefattar icke något förslag att inrätta ett svenskt statslotteri i någon form för att därigenom motverka spelet på utländska lotterier, utan avser endast att vidtaga mer eller mindre trevliga prohibitiva åtgärder såsom t. ex. brytande av andras brev på postkontoren, något som jag icke tror att svenska riksdagen skall bliva villig att gå med på. Under så-

Om inrättan-
de av ett stats-
obligations-
lotteri.
(Forts.)

dana förhållanden kan det vara skäl, att denna kammare redan nu, och om möjligt hela Riksdagen, uttalar sig för vad utskottet här föreslagit, vilket även från våra i lotterifrågan stränga moralisters synpunkt må kunna anses såsom ett ganska ofarligt motgift mot det onda.

Jag anhåller därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med därunder framställda yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle avslå såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad Första kammarens andra tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande nr 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 77;

Nej — 32.

Jämlikt § 63 mom. 3 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas medkammaren.

Herr statsrådet *Larsson* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 297, angående förslag till förordning angående beskattning av vissa sockerlösningar m. m.

Avgåvos följande motioner:

nr 164, av herr *Ekman, Johan Emilson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändrad organisation av patent- och registreringsverket och reglering av löneförhållandena vid nämnda ämbetsverk;

nr 165, av herr *Meurling* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning av överstyrelsen för rikets allmänna läroverk till en överstyrelse för skolväsendet i riket;

nr 166, av herr *Olsson, Oscar*, om skrivelsee till Kungl. Maj:t angående kristendomsundervisningen i folkskolor och seminarier m. m. i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 204 och 205; samt

nr 167, av herr *Olsson, Oscar*, om läroämnet ekonomilära på seminariernas kursplan i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 205.

Dessa motioner föredrogos och hänvisades till statsutskottet.

Vidare väckte herr *Olsson, Oscar*, en motion, nr 168, om åvägabringande av utredning huruvida och i vilken utsträckning villkoret att tillhöra den rena evangeliska läran må kunna bortfalla för de ämbeten och tjänster, som omnämnas i § 28 rege- ringsformen.

Denna motion blev på begäran bordlagd.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet den under dagen avlämnade kungl. propositionen.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående skjutbana för Skaraborgs regemente,

nr 83, i anledning av kungl. Maj:ts proposition angående förvärvande åt kronan av vissa jordområden för anläggande av en skjutbana för Älvsborgs regemente m. m.,

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökat förrådsutrymme vid Karlskrona och Vaxholms grenadjär- regementen,

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättande av kostnader för undersökning av tilltänkta förlägg- ningsorter för vissa truppförband,

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av särskilt rekryteringsbidrag för fyllande av 1914 års stater,

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande i Boden av ett exercishus för artilleripjäser,

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anställande av en mariningenjörsstipendiat över stat,

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lots- och fyrinrättningen med livräddningsanstalterna,

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av korvtillverkning vid flottans kokinrättning i Karlskrona,

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av allmänna besparingar å riksstatens femte huvudtitel till inköp av en del tomter i Karlskrona för beredande av möjlighet att framdeles utvidga flottans varvs område därstädes m. m.,

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående konservering av Trönö ödekyrka,

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upphörande av Västra Skrävlinge församlings prebendeegenkap m. m.,

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa reparationsarbeten m. m. i högre lärarinnese-minariets byggnad,

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avlägsnande av arsenikhaltig oljefärg ur lokaler i det gamla riksdagshuset å Riddarholmen m. m.,

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkterna 4, 5, 15—22 och 27 under andra huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar, samt

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beviljande av låneunderstöd åt Ostkustbanans aktiebolag;

lagutskottets memorial nr 29, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om lagutskottets utlåtande nr 22 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om expropriation, lag om ändrad lydelse av 16, 24, 36 och 45 §§ i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom, lag om ändrad lydelse av 71 § i lagen den 20 juni 1879 om dikning och annan avledning av vatten, lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 27 juni 1902, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, samt lag om ändring i vissa delar av lagen den 31 augusti 1907 angående stadsplan och tomtindelning, dels ock i anledning därav väckta motioner;

jordbruksutskottets utlåtande nr 110, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående undersökning rörande lämpligheten av det nuvarande sättet för utarrendering av kronans jordegendomar m. m.; ävensom

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 19, i anledning av en av herr Helger m. fl. inom Andra kammaren

väckt motion, nr 228, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående anordnande av skolbad vid landsbygdens folkskolor.

Justerades tolv protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1,50 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 2 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Herr statsrådet *Stenström* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 298, angående anslag till en central anstalt för pensionsförsäkringsärenden, pensionsstyrelsen.

Justerades protokollen för den 25 och 26 nästlidne månad.

Vid föredragning av ett från Andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 466, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 12, angående herr *Winbergs* motion, nr 218, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om rätt för det allmänna eller vederhörande järnvägsföretag att tillgodonjuta del i den jordvärdestegring, som uppkommer vid anläggning av järnväg, beslöt Första kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott nr 1.

Vid föredragning av ett från Andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 470, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 12, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående

de viss ändring i gällande giftstadga, beslöt Första kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott nr 2.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet den av herr *Olsson, Oscar*, den 30 nästlidne april avgivna och då bordlagda motion, nr 168, om åvägabringande av utredning huruvida och i vilken utsträckning villkoret att tillhöra den rena evangeliska läran må kunna bortfalla för de ämbeten och tjänster, som omnämnas i § 28 regeringsformen.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran följande den 30 sistlidne månad bordlagda ärenden, nämligen statsutskottets utlåtanden nr 82—97, lagutskottets memorial nr 29, jordbruksutskottets utlåtande nr 110 ävensom Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 19.

Föredrogs och hänvisades till Riksdagens särskilda utskott den under sammanträdet avlämnade kungl. propositionen.

Herr *Danström* väckte en motion, nr 169, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till apoteksvarustadga.
Denna motion hänvisades till lagutskottet.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Trana* under tre dagar från och med den 7 innevarande månad.

Justerades fem protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,45 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
